

Kultura trešnjinog cvijeta u Japanu

Bektić, Korina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:434595>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-10**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odsjek za azijske studije

Korina Bektić

KULTURA TREŠNJINOG CVIJETA U JAPANU
Završni rad

Pula, rujan 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odsjek za azijske studije

Korina Bektić

KULTURA TREŠNJINOG CVIJETA U JAPANU

Završni rad

JMBAG:0303063772, redoviti student

Studijski smjer: Japanski jezik i kultura te povijest

Predmet: Izabrana poglavlja iz japanske kulture i pop kulture

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija i povijest

Znanstvena grana: japanologija

Mentorica: doc. dr. sc. Violeta Moretti

Sumentorica: dr. sc. Dragana Špica

Pula, rujan 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Korina Bektić**, kandidatkinja za prvostupnicu japanskog jezika i kulture te povijesti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 5. rujna 2022. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, **Korina Bektić**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „**Kultura trešnjinog cvijeta u Japanu**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 5. rujna 2022. godine

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. ULOGA SAKURE U JAPANSKOJ KULTURI	8
2.1. VRSTE TREŠNJE U JAPANU	9
2.2. <i>KANJJI</i> VEZANI UZ TREŠNJIN CVIJET	11
2.3. SIMBOLIKA TREŠNJINOG CVIJETA	12
3. POVIJEST	15
3.1. MITOVI I LEGENDE O <i>SAKURI</i>	20
4. SAKURA U UMJETNOSTI.....	23
4.1. SAKURA U LIKOVNOJ UMJETNOSTI	23
4.2. SAKURA U KNJIŽEVNOSTI	25
4.3. SAKURA U OSTALIM UMJETNOSTIMA	28
5. SAKURA U SUVREMENOJ JAPANSKOJ KULTURI	30
5.1. HANAMI.....	31
5.2. PRAKTIČNA ULOGA TREŠNJINOG STABLA I CVIJETA.....	34
5.3. SAKURA U ELEKTRONIČKIM MEDIJIMA.....	36
6. SAKURA I ZAPADNA KULTURA	37
7. ZAKLJUČAK	39
LITERATURA.....	40
Sažetak.....	44
PRILOG	46

1. UVOD

Sakura ima velik značaj za japansku kulturu, a na Zapadu se doživljava kao simbol japanske kulture. U Japanu se slavi stoljećima u raznim aspektima kulture. *Sakura* je naime japanska ukrasna trešnja koja za Japance simbolizira ciklus života, smrt, prolaznost, ljepotu, ali i plemenitost. U šintoističkoj religiji konceptualizira se kao biljka u kojoj obitavaju bogovi i predci, glavni je simbol *mono no aware*, izraza za svijest o prolaznosti stvari, te je povezana s konceptima *wabi sabi*, *bushido* i *yamato damashii*. Njena simbolika mijenjala se kroz stoljeća: u drevnom Japanu predstavljala je nove početke, ljubav između muškaraca i žene, te ljepotu, dok se u militariziranom Japanu koristila u kontekstu širenja nacionalizma i militarizma među stanovnicima Japanu. U Japanu *sakura* je cvijet koji nagoviješta dolazak proljeća, pa se stoga i slavi japanski sezonski festival zvan *hanami*. Preciznije *hanami* su zabave pod drvećem u kojima je glavna tema promatranje trešnjinog cvijeta.

Ovaj rad posvećen je ulozi trešnjinog cvijeta u japanskoj kulturi, a cilj mi je prvenstveno prikazati raznovrsne kontekste u kojima se valorizira njezin simbolički potencijal, kao i mijene njezine simboličke vrijednosti tijekom stoljeća. U radu se koristi metoda prikupljanja podataka, uspoređivanja opisa iz raznovrsnih knjiga, članaka i s internetskih stranica. Citate i pjesme iz engleske literature donosim u vlastitom prijevodu.

U prvom poglavlju definira se pojam *sakure*, prikazuje njezin položaj u japanskoj kulturi i opisuju se vrste *sakurinog* drveta koje su ostavile dubok trag u povijesti Japana. Spomenut će se i znakovi *kanjija* koji su vezani za tematiku trešnjinog cvijeta te prikazati simbolika i uloga *sakure* u japanskom svjetonazoru.

Iduće poglavlje, „Povijest“, i potpoglavlje „Mitovi i legende“ govore o počecima kada je *sakura* postala simbolom Japana, o njenoj ulozi u stvaranju japanskog identiteta, te će se predstaviti *sakura* kao simbol ljubavi, časti, odanosti, hrabrosti, ali i požrtvovnosti kroz različita razdoblja.

Poglavlje „Sakura u umjetnosti“ te potpoglavlja „Sakura u književnosti“ i „Sakura u ostalim umjetnostima“ opisuju poznate književne i umjetničke stilove i radove s područja likovne umjetnosti, književnosti i stripa te kazališta i filma koje je inspirirala *sakurina* ljepota.

Sljedeće poglavlje, „Sakura u suvremenoj japanskoj kulturi“, i potpoglavlja „Hanami“, „Praktična uloga trešnjinog stabla i cvijeta“ i „Sakura u elektroničkim medijima“ govore o spajanju *sakure* s modernim Japanom, o njenoj ulozi na velikim tržištima za vrijeme razgledavanja rascvjetalih stabala trešnje, popularnim i tradicionalnim proizvodima koji su napravljeni od sakurina drveta ili inspirirani *sakurum*, te općenito o tradicionalnoj proslavi *hanamija* u gradovima i na selima.

Zadnje poglavlje „Sakura i zapadna kultura“ opisuje širenje *sakurina* stabla i proslave *hanamija* na Zapad. Također, kratko ću se osvrnuti i na utjecaj zapadne kulture na *hanami* unutar i izvan Japana.

Za potrebe istraživanja služila sam se dostupnim stranim knjigama i radovima koji daju pregled japanske kulture i povijesti te japanskim internetskim izvorima, kao i zapadnjačkim izvorima na engleskom jeziku. Riječ je o knjigama poput „Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms“, „The culture of Japan as seen through its leisure“, te engleskim i japanskim člancima poput „The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon“ i „Chiiki shakai no shiten kara mita hanami no riariti – Kagoshima-ken Isa-shi Okuchi no jirei yori – (The Reality of Cherry-blossom Viewing from the Viewpoint of Regional Society: A Case Study of Okuchi in Isa city, Kagoshima prefecture). Najveću inspiraciju pružila mi je knjiga „The Sakura Obsession – The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossom“.

2. ULOGA SAKURE U JAPANSKOJ KULTURI

Na samom početku važno mi je, kao autorici ovoga rada, objasniti što je to uopće *sakura*, a zatim kako je stekla značaj u japanskoj kulturi. U nastavku navode se vrste trešnjinog cvijeta u Japanu, to jest sorte trešnje koje su ostavile dubok utisak u japanskoj povijesti. Opisat ću i ulogu značajnog hortikulturista koji je spasio pojedine sorte trešnje koje su prethodno gotovo izumrle u Japanu. U drugom potpoglavlju spomenut će se *kanjiji* koji su vezani uz elemente značaja trešnjinog cvijeta koje tematiziram u ovom radu, a zatim i objasniti simbolika *sakure*.

Sakura je japanska ukrasna trešnja koja ne daje jestiva ploda, a uzgaja se isključivo zbog estetskih razloga. Njen cvijet sastavljen je od prašnika, latica bijelo-roza boje te pet cvjetnih čašica koje su pričvršćene jedna na drugu i čine donju polovicu tučka u kojemu se nalazi plodnica.¹ Cvatnja traje kratko: nakon što procvjeta, latice opadaju nakon otprilike dva tjedna. U Japanu se vjeruje da trešnjin cvijet nagoviješta dolazak proljeća, odnosno vrijeme kada se priroda budi iz dubokog sna. Kada trešnja procvate, za stanovnike Japana to označava početak blagdana promatranja trešnjinog cvijeta koji nazivaju *hanami*.²

Promatranje trešnjinog cvijeta povezano je s vjerovanjem da se duše predaka nalaze u prirodi: u travi, kamenu ili pak u trešnjinom drvetu. Konkretnije, šintoizam uključuje elemente animizma, to jest štovanja duhova, za koje se vjeruje da obitavaju u ljudima i u neživim bićima poput drveća i stijena.³ Japanska kultura obiluje obredima i tradicijom. Značaj *sakure* za japansku kulturu proizlazi iz njene svete prirode, to jest šintoističkog vjerovanja da božanski duh, kao i duhovi predaka, borave u trešnjinom drvu. Zbog toga su šintoistički hramovi, ali i budistički hramovi u Japanu okruženi različitim vrstama trešnjinog drveća.

Prema Yanagiti (1982: 214) nekoć se vjerovalo da su u Japanu bogovi boravili u planinama na kojima su rasla trešnjina stabla. Dužnost planinskih božanstava bila je brinuti se o riži, pa su se u proljeće spuštala na mjesta na kojima je bila zasađena riža,

¹ Saikawa, Masatoshi: *Sakura. Sono rekishi to kyokasho de no atsukawarekata*, Tokyo Gakugei Daigaku Kiyo – shizen kagakukei, Tokyo, 2005., str. 3.

² O. c., str. 5.

³ Y. Sugimoto: *An Introduction to Japanese Society – Third Edition*, Cambridge, SAD, 2010., str. 264.

a zatim se vraćala u planine nakon žetve u jesen.⁴ Sugimoto (2010: 262-263) tumači da su takva narodna vjerovanja pridonijela stvaranju lokalnih festivala koji su u suvremeno doba postali vrstom popularne kulture te se u njih diljem Japana obično uključuje velik broj ljudi.⁵

2.1. VRSTE TREŠNJE U JAPANU

U pisanju ovog poglavlja glavni izvor bila mi je knjiga „The Sakura Obsession – the incredible story of the plant hunter who saved Japan's cherry blossoms“ Naoko Abe. Autorica prikazuje kako su se zahvaljujući upornosti pojedinca spasile neke značajne vrste trešnjinog stabla te naglašava sorte trešanja koje su ostale značajne u japanskoj kulturi. Najčešće se spominju vrste poput *somei yoshino*, *yamazakura*, *hokusai*, *asano* i *edohigan*. Najrasprostranjenija je *yamazakura*, koja raste na planinama središnjeg, zapadnog i južnog Japana u kojima vlada blaga klima. *Yamazakurino* stablo ima ružičasto-bijele cvjetove s pet latica, te je poslužilo kao inspiracija brojnim japanskim autorima, pjesnicima i dramskim piscima do kraja 19. st., sve dok sorta *someiyoshino* nije postala dominantna sorta trešnjinog stabla.⁶ Prva, najvažnija i najcjenjenija vrsta trešnjinog stabla još u razdoblju Heian (od 794. do 1185. god.) bila je *edohigan*, koja ima tanke i gipke grane koje se naginju prema tlu. *Edohigan* je bilo jedno od prvih trešnjinih stabala koja su se slavila *hanamijima* u razdoblju Heian, a kao simbol mladosti, ljubavi, romantike i zadovoljstva inspiriralo je umjetnike.⁷

Idealno okruženje za rast i prirodnu hibridizaciju trešanja su područja na kojima su česte obilne kiše, kao i tlo koje je prekriveno vulkanskim pepelom. U takvim područjima nastale su dvije različite vrste trešnje na planini Abukuma (otok Honshu), a to su spomenuta *yamazakura* i *edohigan*. Prema Abe (2019: 80), za širenje različitih sorti

⁴ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, State University of New York Press, 1998., str. 214.

⁵ Y. Sugimoto: *An Introduction to Japanese Society – Third Edition*, Cambridge, SAD, 2010., str. 262. - 263.

⁶ N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 80.

⁷ O. c., str. 81.; Za periodizaciju japanske povijesti u ovome radu korištena je literatura: B. Pasarić *Kratka povijest Japana*, Zagreb, 2010.

trešnje po Japanu zaslužni su ljudi koji bi, kada bi naišli na lijepu trešnju u planinama, odlomili komadić grane, a zatim je posadili u svom selu ili gradu.⁸

Engleski ornitolog i sakupljač bilja Collingwood Ingram spasio je nekoliko sorti trešnje.⁹ U Britaniju je unio pedesetak različitih sorti japanskih trešanja te je stvorio i vlastite nove vrste, poput *hokusai* i *asano*.¹⁰ Naišao je na trešnjina stabla koja su nastradala: neka su bila potpuno uništena potresom u Kantou koji je prouzročio *tsunami* s velikim valovima, a nedugo zatim izbili su i veliki požari koji su se nekontrolirano širili zbog jakih vjetrova. U to vrijeme pod utjecajem modernizacije, nastaju tvornice koje su ispuštale gust dim i onečišćavale prirodu.¹¹ Sve to dovelo je do sječe i odumiranja trešanja, te su mnoge sorte izumrle.

Abe (2019: 131-135) opisuje govor koji je Ingram održao 1926. godine pred kraljevskom obitelji, čelnicima i birokratima. Premda je upozorio na činjenicu da su mnoge sorte u opasnosti od izumiranja, japanske vlasti nisu imale novca ni političke volje za spašavanje trešnjinih stabala. Jedan od razloga za to bilo je i jačanje militarizacije i nacionalizma u Japanu. Britaniju se doživljavalo kao potencijalnog neprijatelja, pa se na Ingrama kao Engleza gledalo nevoljko. Kada je shvatio da neće dobiti pomoć, Ingram je odlučio sam spasiti trešnje.¹² Uz pomoć prijatelja u Japanu prenio je sadnice u Englesku, gdje ih je uzgajao. Neke vrste su poslije vraćene u Japan, kao što je to trešnja *taihaku*, koja je u Japanu bila izumrla.¹³

Nakon pobjeda u kinesko-japanskom i rusko-japanskim ratovima, ustoličenjem careva Taisho i Showa, te slijedom drugih velikih događaja, počinju velike sadnje stabala *someiyoshino*.¹⁴ Ta se sorta pojavila u razdoblju Edo (od 1603. do 1867. god)¹⁵, a stabla su se počela prodavati početkom 1860-ih u sjevernom Tokiju. *Someiyoshino* je postala popularna jer je lijepa, jednostavno se održava i nije skupa do te mjere da je „otjerala natrag u planinu“ dvije do tada popularne sorte divlje trešnje, *yamazakuru* i

⁸ O. c., str. 80.

⁹ O. c., str. 22.

¹⁰ O. c., str. 24.

¹¹ O. c., str. 109. - 110.

¹² O. c., str. 131. - 150.

¹³ O. c., str. 149. - 150.

¹⁴ O. c., str. 197.

¹⁵ Saikawa, Masatoshi: *Sakura. Sono rekishi to kyokasho de no atsukawarekata*, Tokyo Gakugei Daigaku Kiyo – shizen kagaku, Tokyo, 2005., str. 5.

edohigan.¹⁶ Za vrijeme militarizacije Japana *someiyoshino* je postala simbolom japanske nacije i vojske, a u svetištima većinom se sadila *someiyoshino*.¹⁷ Nakon Drugog svjetskog rata, po dolasku nove vlasti u Japanu 1960-ih, vodeća politička konzervativna Liberalno-demokratska stranka nastojala je trešnju *someiyoshino* učiniti simbolom japanske nacije i kulture. Godine 1964., u kojoj je Tokio bio domaćin Olimpijskih igara, *someiyoshino* se koristila za promicanje čari zemlje.¹⁸ Moguće je da se time nastojalo staviti mračnu prošlost militarističkog Japana koji je *someiyoshino* nekoć predstavljao u drugi plan.

2.2. KANJJI VEZANI UZ TREŠNJIN CVIJET

Japanski jezik bilježi se četirima različitim pismima. *Hiraganu* i *katakanu* osmislili su Japanci, tu je i latinska abeceda koju u Japanu nazivaju *romaji*, te naposljetku *kanji*, koji je izvorno kinesko ideografsko pismo kojime se zapisuju nepromjenjivi dijelovi leksičkih morfema kineskog ili japanskog podrijetla.¹⁹ U ovom poglavlju navodim nekoliko primjera *kanjija* vezanih za tematiku trešnjinog cvijeta koji se spominju u radu kao što su: 桜 (*sakura*), 花見 (*hanami*), 夜桜 (*yozakura*), 山桜 (*yamazakura*) i 桜湯 (*sakurayu*).²⁰ Ti su znakovi česti na plakatima i na proizvodima od trešnjinog cvijeta ili drveta u vrijeme cvatnje trešnje, pa sam smatrala korisnim njihov opis uključiti u ovaj rad.

Japanski znak za *sakuru* je 桜. Sastavljen je od radikala 木 (*ki*), što znači stablo, a nastao je iz piktograma za stablo, s horizontalnom linijom koja predstavlja grane te dijagonalnim linijama koje predstavljaju korijenje. Uz taj radikal, važan je i 女 (*onna*), koji predstavlja ženu, što označava nježnost i ljepotu trešnjinog cvijeta. Smatra se da riječ

¹⁶ N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 244.

¹⁷ O. c., str. 184.

¹⁸ O. c., str. 243. i 244.

¹⁹ V. više u Labrune: *The phonology of Japanese*, Oxford Scholarship Online, New York, 2012., str. 20. - 24.

²⁰ Pri prevođenju i tumačenju nekih ideograma od kojih su ti *kanjiji* sastavljeni služila sam se mrežnim japansko-engleskim rječnikom „Jisho“ (<https://jisho.org/>; 24. 5. 2022).

sakura možda ima veze s glagolom *saku* 咲く 'cvjetati'. Isti *kanji* koristi se i u značenju 'smiješiti se' ili 'smijati se'. Radikal unutar njega 口(kuchi) označava otvorena usta.

Znak 花 (*hana*) znači cvijet, a simbol 見 (*mi*) znači gledati. Zajedno tvore *hanami*, što znači 'razgledati trešnjin cvijet'. Znak 見 kombinacija je znakova za „ljudsko“ i „oko“, čiji simbol predstavlja ljudsku figuru s dvije noge i velikom očnom jabučicom za glavu.

Znak 夜桜 (*yozakura*) doslovno prevodimo kao 'gledanje trešnjinog cvijeta noću'. Znak 夜 (*yo*) označava noć, a znak 桜 (*sakura*) znači *sakura*, odnosno trešnjin cvijet.

Yamazakura se piše znakom 山桜, koji sačinjavaju znak 山 (*yama*) za planinu i 桜 (*sakura*), koji skupa tvore značenje planinske trešnje ili trešnje koja raste na planini.

Znak 桜湯 znači *sakurayu*, 'čaj od trešnjinog cvijeta'. Znak 桜 (*sakura*) predstavlja trešnju, a 湯 (ゆ) je 'topla voda'. Zajedno označavaju čaj od trešnjinog cvijeta.

2.3. SIMBOLIKA TREŠNJINOG CVIJETA

Sakura za japansku kulturu ne predstavlja samo stablo, nego mnogo više, a njena simbolika mijenjala se kroz stoljeća. Prema Ohnuki-Tierney (1998: 226), *sakura* je predstavljala žene u braku, gejše čiji su odnosi s muškarcima bili nezakoniti, ali i muškarce koji su bili ratnici i služili vojsci.²¹ Ona je simbol ciklusa života koji vodi do smrti, nakon čega slijedi ponovno rođenje, to jest reinkarnacija.²² Ohnuki-Tierney (1998: 230) piše da je *sakura* nekoć označavala ljubav, odnosno vezu između dvije osobe. Napominje da je *sakura* u početku predstavljala različite društvene skupine, poput farmera, carske obitelji, aristokrata, ratnika, muškaraca i žena. Trešnjin cvijet bio je važan za poljoprivrednike jer je ukazivao na vrijeme sadnje riže, a aristokrati su u

²¹ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, State university of New York press, str. 226.

²² O. c., str. 227.

pjesmama hvalili ljepotu trešnje.²³ Stoga možemo zaključiti da je u drevnom Japanu cvijet trešnje bio simbol života, novih početaka, nježnosti i ljubavi.

Inouye (2008: 2) i Iketani (2014: 3) objašnjavaju da u japanskom jeziku riječ *hana* označava sve cvjetove, no da je u starojapanskoj pjesničkoj tradiciji označavala samo cvijet šljive, stabla koje je stiglo u Japan tijekom razdoblja Yayoi (od 300. god. pr. Kr. do 3 st.) kada je Japan bio pod utjecajem Kine. Tek u 10. stoljeću, kada je Japan krenuo putem uspostavljanja vlastitog identiteta, riječ *hana* počela je označavati trešnjin cvijet.²⁴

U članku „The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon“ objašnjava se poštovanje Japanca prema prirodi na ovaj način: „Neki vjeruju da se to štovanje može pripisati agrarnoj povijesti Japana, gdje su ljudi vjerovali da su božanski duhovi predaka, *kami*, važan dio prirode, a to se zatim razvilo u šintoističku religiju. Drugi pripisuju štovanje prirode vrlo osebnim i snažnim godišnjim dobima u Japanu.“ (Moriuchi – Basil 2019: 2, prema Martinez 2019: 2)²⁵ I prema Yanagiti (1982: 37) seljaci su vjerovali da duše predaka i bogova obitavaju u trešnjinom drveću, pogotovo u onome čije grane padaju prema tlu, kao što je to *edohigan*.²⁶ Trešnjina stabla, pogotovo stabla sa spuštenim granama smatrana su kanalima koji povezuju svijet mrtvih i živih. Stabla se sade na grobljima jer se vjeruje da duše mrtvih putuju iz neba do zemlje i natrag te da im stabla putem spuštenih grana olakšavaju putovanje.²⁷

Krhkost trešnjinih cvjetova glavni je element simbolizma *mono no aware*, što je japanski izraz za svijest o nestalnosti, prolaznosti stvari i krhkosti života. Taj je izraz u razdoblju Edo definirao učenjak Motoori Norinaga²⁸: „Kada se netko susreće s nečim zbog čega bi trebao biti sretan i imati sretne misli, njegova sreća proizlazi iz razumijevanja suštine upravo one stvari zbog koje bi se trebao osjećati sretnim. Isto tako, kada se susreće s nečim zbog čega bi trebao biti tužan i imati tužne misli, njegova

²³ O. c., str. 230.

²⁴ C. S. Inouye: *Evanescence and form : an introduction to Japanese culture.*, 2008., New York, str. 2. i Iketani, Hiroyuki: *Sakura no kansho to saibai no rekishi – yaseishu kara saibai hinshu e no michi*, Noken kiko kaju kenkyu, Tokyo, 2014., str. 3.

²⁵ E. Moriuchi, M. Basil: *The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon*, 2019., New York, str. 2.

²⁶ Detaljnije o *edohigan* u poglavlju 2.1.

²⁷ E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, 2002, Chicago, str. 37.

²⁸ C. S. Inouye: *Evanescence and form : an introduction to Japanese culture.*, 2008., New York, str. 81. – 82.

tuga proizlazi iz shvaćanja suštine upravo one stvari zbog koje bi trebao biti tužan. Stoga, 'razumjeti *mono no aware*' znači razaznati prirodu sreće ili tuge dok doživljavamo svijet. Kada ne razumijemo prirodu stvari, u našim srcima nema osjećaja razmišljanja, jer nismo ni sretni ni tužni."²⁹

Marra (2007: 174) objašnjava kako riječ *aware* znači „biti duboko uzburkan“, a prije se odnosila na osjećaj tuge. U zbirci japanskog pjesništva "Manyoshu", riječ *aware* znači „suosjećajnost“. Izvorno *aware* izražava uzdah, odnosno artikulacija je najdubljih osjećaja.³⁰ *Mono* u *mono no aware* znači „stvar“, te je stoga *mono no aware* dubok osjećaj o svim stvarima.³¹ Izraz *mono no aware* možemo poistovjetiti sa simbolom *sakure* kao nešto što je lijepo, ali krhko i prolazno. Vidimo ljepotu kad trešnjino stablo procvjeta i znamo da neće zauvijek trajati: dovoljan je jak vjetar da otpuše nježne latice i cvijet u potpunosti nestaje. Razumijevanje da će cvijet „umrijeti“ budi u nama osjećaj *aware*, to jest duboke tuge, ali i suosjećajnosti, jer naposljetku znamo da ništa nije „zauvijek“, već je sve prolazno.

Inouye (2008: 85) objašnjava da *mono no aware* ima slično značenje kao *wabi sabi*, što označava nešto što je lijepo, ali i prolazno. Riječ *wabi* označava ljepotu koja se nalazi u rijetkim, jednostavnim stvarima, dok *sabi* označava ljepotu starosti i propadanja.³² I to možemo primijeniti na trešnjino stablo, koje ima prelijepo cvijeće (*wabi*), ili znamo da je kratkog vijeka, no unatoč tome vidimo ljepotu u njenoj nesavršenosti (*sabi*).

Simbolika *sakure* drastično se promijenila u 19. i 20. stoljeću. Abe (2019: 191-193) tumači kako su vlasti u razdoblju Meiji (od 1868. do 1912. god.) usadile narodu lojalnost i odanost caru i kako su promovirale *bushido*, *yamato damashii* i simbolizam trešnjinog cvijeta. Ta su tri koncepta zajedno činila „ideologiju trešnje“, to jest alat kojim je vlada učinkovito kontrolirala ljude. *Bushido*, koji se prevodi kao „put samuraja“, moralni je kodeks kojeg su se pridržavali samuraji i koji je određivao njihov način života. U *bushidu* važni su odanost, čast, uljudnost i hrabrost. Ti su standardi osmišljeni kako bi izgradili karakter samuraja. *Yamato damashii* prevodi se kao „japanski duh“, pa se često spaja s

²⁹ M. F. Marra: *The poetics of Motoori Norinaga : a hermeneutical journey*, 2007., University of Hawaii Press, Honolulu, str. 172. – 173.; Svi citati u ovome radu su vlastiti prijevod.

³⁰ O. c. str. 174.

³¹ C. S. Inouye: *Evanescence and form : an introduction to Japanese culture.*, 2008., New York, str. 83.

³² O. c., str. 85.

bushidom u propagandno oruđe za kontrolu puka. *Bushido* je postao dio službenog kodeksa vojne etike, a trebali su ga usvojiti svi vojnici i mornari. Uz *bushido* i *yamato damashii* u kasnom 19. st. Meijijeva vlada počela je inkorporirati slike *sakure* u vojsku, kao i u obrazovne i kulturne događaje.³³ *Sakura* je do 18. st. predstavljala sve društvene skupine, a u 19. i 20. st. postala je narodni cvijet, dok je službeni amblem carske obitelji bila krizantema.³⁴

Tridesetih godina 20. stoljeća japanska vlada upotrijebila je popularnost *sakure* kao propagandno oruđe. Abe (2019: 25) objašnjava kako je *sakura*, koja je do tada predstavljena kao simbol života, u ovo doba postala simbolom smrti. Vlada je namjerno krivo tumačila klasične pjesme, te je usadila vjerovanje u ljudima da „pravi japanski duh“ iliti *yamato damashii* uključuje spremnost davanja svog života za cara koji se prikazivao kao „živi japanski bog“.³⁵

Namećući takvu propagandnu politiku, pogotovo u 20. stoljeću, japanska vlada potpuno je promijenila tumačenje trešnjinog cvijeta. Od početne simbolike koja je uključivala vrijednosti poput ljepote, ljubavi, ciklusa života i suosjećajnosti, ali i ponovnog rođenja, cvjetovi *sakure* počeli su označavati vojnike koji se bore i umiru za cara.

3. POVIJEST

U ovom poglavlju detaljnije ću prikazati početke štovanja trešnjinog drva, razvoj simbolike *sakure* kao simbola japanske nacije i japanskog identiteta, kao i njezinu naglu promjenu u kasnijim razdobljima. Podatke koje donosim temeljim na knjigama „The Sakura Obsession“ i „Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms“, uz članke na japanskom i engleskom jeziku.

Abe (2019: 80) tvrdi da je *sakura* preko 2000 godina značajan cvijet Japana, a budući da su u starom Japanu stabla trešnje bila prva koja bi procvala u proljeće, poljoprivrednicima je to značilo da je vrijeme za sjetvu riže, koja je i danas osnovna

³³ N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 191. – 193.

³⁴ O. c. str.185.

³⁵ O. c. str. 25.

prehrambena namirnica Japanaca.³⁶ Ohnuki-Tierney (2002: 27-28) opisuje spomene trešnjinog cvijeta u dvama najstarijim spisima, „Kojiki“ (Knjiga o stvarima starine) i „Nihonshoki“ (Ljetopis Japana)³⁷, koji su nastali početkom 8. st. (razdoblje Nara koje traje od 710. do 794. god.), kada je osnovana japanska država. „Kojiki“ i „Nihonshoki“ bili su važni za uspostavu japanskog identiteta i udaljavanje Japana iz sfere kineskog utjecaja. Nastali su na naredbu tadašnjeg cara Tenmua, u ime stvaranja japanskog identiteta, a trešnjin cvijet postaje simbol japanske kulture.³⁸

Iketani (2014: 3) objašnjava kako se ne zna kada je počelo obilježavanje *hanamija*, međutim poznato je da su u razdoblju Nara pripadnici visokih staleža promatrali cvijeće u proljeće jer se taj običaj spominje u zbirci japanskog pjesništva „Manyoshu“. Prije negoli je *sakura* postala simbolom japanskog identiteta, Japanci su ljepotu i nadahnuće vidjeli u ostalim biljkama, među kojima su neke autohtone u Japanu, poput *lespedeze*.³⁹ U Japanu je do hejanskog razdoblja značajnu ulogu imala šljiva.⁴⁰ Hualei i Ogawa (2015: 40) pišu da o popularnosti *sakure* svjedoče književna djela koja su nastala u tom razdoblju, poput „Pripovijest o Genjiju“, „Priče iz Ise“ i „Zapisci pod uzglavljem“⁴¹, u kojima se hvali ljepota trešnjinog cvijeta, a ne cvjetova šljive, te se spominje festival promatranja trešnjinog cvijeta.⁴²

Popularnost cvijeta šljive pripisuje se tome što je uvezena iz Kine. Prema Iketaniju (2014: 3), u razdoblju Heian počelo se obraćati pozornost na trešnjino stablo jer je tada

³⁶ O. c., str. 80.

³⁷ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Japanci*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28731>, 10.8.2022.; Korišten u svrhu prevođenja japanske literature na hrvatski jezik.

³⁸ E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, 2002., Chicago, str. 28. i 27. i Xiong Hualei: *Chiiki shakai no shiten kara mita hanami no riariti – Kagoshima-ken Isa-shi Okuchi no jirei yori* – ,Kagoshima daigaku daigakuin, Jinbun shakai kagaku kenkyuka, Kagoshima, 2015., str. 37. – 38.; Zanimljiv detalj vezan uz odnos čovjeka s trešnjinim cvijetom u razdoblju Nara je običaj stavljanja trešnjinih grana u kosu ili u krunu. Vjerovalo se da grane, lišće i cvijeće koje raste u planinama sadržava duše bogova i da ukrašavanjem glave osoba dobiva moć i blagoslov bogova. Dokaz postojanja takvog običaja nalazi se u pjesničkoj zbirci „Manyoshu“, u kojoj jedna pjesma opisuje djevojku i muškarca koji su na glavi nosili trešnjine grane..

³⁹ Iketani, Hiroyuki: *Sakura no kansho to saibai no rekishi – yaseishu kara saibai hinshu e no michi*, Noken kiko kaju kenkyu, Tokyo, 2014., str. 3.; U članku ova biljka se pojavljuje kao ハギ (hagi) što se prevodi kao „japanska djetelina“.

⁴⁰ Detaljnije u poglavlju 2.3.

⁴¹ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Japanci*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28731>, 10.8.2022.

⁴² Xiong Hualei: *Chiiki shakai no shiten kara mita hanami no riariti – Kagoshima-ken Isa-shi Okuchi no jirei yori* – ,Kagoshima daigaku daigakuin, Jinbun shakai kagaku kenkyuka, Kagoshima, 2015., str. 40.

nastao novi glavni grad Japana. Kako je potražnja za drvom za gradnju i za ogrjev bila velika, krčile su se šume oko grada, pa su stabla trešnje možda postala istaknutija. Zbog naglog porasta popularnosti *sakure* tijekom tog razdoblja, počela se saditi u prijestolnici i po seoskim predjelima.⁴³

U sljedećim razdobljima, poput Kamakura (od 1185. do 1333. god), Muromachi (od 1333. do 1573. god.) i Momoyama (od 1573. do 1600. god.), promatranje trešnjinog cvijeta proširilo se na ostala društvena okružja, poput javnih kuća, obitelji samuraja i zen svećenika. Hualei (2015: 42) opisuje kako su pripadnici tih staleža počeli saditi trešnje u svojim vrtovima. U razdoblju Momoyama, *daimyo* (feudalni gospodar) Japana bio je Toyotomi Hideyoshi, koji je na planini Yoshino organizirao luksuzne proslave, što je možda utjecalo na kulturu promatranja trešnjinog cvijeta u razdoblju Edo.⁴⁴

Trešnjin cvijet i *bushido* bili su veoma važni i za samuraje, odnosno ratnike feudalnog Japana koji su u razdobljima Kamakura, Muromachi i Momoyama često ratovali u ime svojih *daimyooa*. Nitobe (1984: 114) navodi kako je dužnost samuraja biti primjer poštovanja i očuvanja vrlina u životu, ali istovremeno cijeliti i ne pribojavati se smrti, budući da je ona neizbježna. Smatralo se da se, svaki put kada padne latica trešnjinog cvijeta, život jednog samuraja ugasi.⁴⁵ Kako je spomenuto, samuraji su primjenjivali *bushido* ili „put ratnika“, strogi moralni kodeks poštovanja, časti i discipline. Trešnjino stablo predstavlja čvrstoću i snagu poput snage samuraja, ali njeni cvjetovi su nježni, krhki i prolazni, kao i njegov život. Tako taj samurajski koncept predstavlja ravnotežnu snage i nježnosti, kao i trešnjino stablo.

Razdoblje Edo bilo je mirnije: nije bilo čestih unutarnjih ratova između suparničkih klanova. Mnogi *damiyoi* preokupaciju ratovanjem zamijenili su drugim aktivnostima, što uključuje stvaranje vlastitih vrtova s trešnjinim stablima. Abe (2019: 83) spominje kako su u tom razdoblju nastale nove sorte trešnje i to kalemljenjem.⁴⁶

Od 1603. do 1868. godine posađene su tisuće stabala na javnim mjestima. Promatranje trešnjinog cvijeta postaje fenomen za mase, a ne više samo za

⁴³ Iketani, Hiroyuki: *Sakura no kansho to saibai no rekishi – yaseishu kara saibai hinshu e no michi*, Noken kiko kaju kenkyu, Tokyo, 2014., str. 3.

⁴⁴ Xiong Hualei: *Chiiki shakai no shiten kara mita hanami no riariti – Kagoshima-ken Isa-shi Okuchi no jirei yori –*, Kagoshima daigaku daigakuin, Jinbun shakai kagaku kenkyuka, Kagoshima, 2015., str. 42.

⁴⁵ C. S. Inouye : *Evanescence and form : an introduction to Japanese culture*, New York, 2008., str. 114.

⁴⁶ N. Abe: *The Sakura Obsession – The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 83.

aristokraciju i feudalne gospodare.⁴⁷ Običan narod, seljaci i ostali ljudi na nižem položaju prvi put imali su priliku slaviti *hanami*.

U počecima razdoblja Meiji počinju „industrijalizacija“ i „modernizacija“. Ohnuki-Tierney (2002: 107-109) opisuje kako je svetište Yasukuni, u kojem je posađeno više vrsta trešanja, postalo tvrđava vojne ideologije u militariziranom Japanu. Njena prvotna namjena u razdoblju Meiji bila je pružiti utjehu obiteljima poginulih vojnika. Državnik Kido Takayoshi je 1870. godine, kada je i izgrađeno svetište, počeo saditi trešnje u čast vojnika koji su poginuli za dobrobit države. Na početku militarizacije Japana svetište je korišteno u svrhu promoviranja trešnje kao simbola poginulih vojnika koji su spremno dali život za cara te je postalo prostor za pohranjivanje duša odanih caru.⁴⁸

Godine 1934. osnovan je odred „pilota dječaka“, poznatijih kao *kamikaze*. Dužnost im je bila zrakoplovima udariti o neprijateljske zrakoplove i brodove. Njihova smrt nije se smatrala uzaludnom. Car i vlada promovirali su koncept prema kojemu bi se vojnik, dajući život za cara i „raspršivši se“ poput trešnjinog cvijeta, ponovno rodio kao cvijet trešnje u svetištu Yasukuni.⁴⁹

Vlada je uvela izraz *sange* ili „posipanje cvijeća“ poput latica trešnje. Ohnuki-Tierney (2002: 112) spominje kako se taj izraz raširio putem medija, pa su i vojnici svoju smrt počeli nazivati *sange*. Izraz potječe od budističkog izraza koji označuje praksu raspršivanja latica cvijeća u slavu Bude. Vlada je taj izraz upotrijebila kao element vojne ideologije kako bi estetizirala smrt vojnika kao „raspršenog poput latica cvijeća“.⁵⁰

Inouye (2008: 140) opisuje kako se simbol trešnjinog cvijeta često koristio u vojsci te u propagandi na okupiranim teritorijima. Japanski piloti *kamikaze* naslikali bi trešnjine cvjetove na avione prije polaska u misiju samoubojstva. Neki bi tad sa sobom ponijeli rascvale grančice trešnje.⁵¹ Ohnuki-Tierney (2002: 110-111) navodi kako se trešnjin cvijet našao i u dizajnu japanske mornaričke uniforme, te su ga stavljali na kape, ovratnike, ramena, rukave i gumbe. Na nekim počasnim medaljama koje su se davale pripadnicima vojske i mornarice nalazio se i simbol *sakure*. Medalja za najveću čast je

⁴⁷ O. c., str. 83.

⁴⁸ E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, 2002., Chicago, str. 107. – 109.

⁴⁹ O. c., str. 109.

⁵⁰ O. c., str. 112.

⁵¹ C. S. Inouye: *Evanescence and form : an introduction to Japanese culture.*, New York, 2008., str. 140. – 141.

simbol krizanteme i paulovnije (ti simboli predstavljali su cara i carsku obitelj), a medalja za najnižu čast bila je simbol trešnjinog cvijeta (koja predstavlja vojnike).⁵²

Zanimljivo za spomenuti i prikazati kako se takva vojna ideologija odrazila u ljudi. U knjizi „The Sakura Obsession“ autorica prenosi pripovijesti svoga oca Hiroyoshija Abea koji je odrastao u razdoblju militariziranog Japana. U nastavku citiram jednu od Hiroyoshijevih priča: „Pad je bio sve. Zaljubiti se u cara, milostivo i hrabro. To su nam govorili iz dana u dan. Trebali smo podržavati *yamato damashii* poput samuraja, a zatim poginuti kao trešnje. Govoriti o životu bilo je tabu. Živjeli smo da padnemo. Nije bilo logično, ali smo obrazovani da tako razmišljamo. Nitko to nije dovodio u pitanje“ (Abe 2019: 184).⁵³ Ljudima je bilo rečeno da bi trebali biti ponosni i sretni što umiru za domovinu, da je njihov život prolazan i kratak poput trešnjinog cvijeta, te nitko ne smije govoriti protiv takvih iskaza ni sumnjati u njih.

Politički nacionalizam bio je usmjeren i prema djeci. Ohnuki-Tierney (2002: 127) opisuje školske udžbenike koji su objavljeni od 1900. do 1932., a izravno su podupirali ideologiju „umrijeti za cara“ ili „umrijeti za državu“. Mnogi sadržavaju crteže trešnjinih cvjetova, dječaka koji marširaju kao vojnici, izlazećeg sunca, vojnih brodova, planine Fuji i borbenih aviona, ali i pjesme kojima se veličaju Japan, car i japanski narod, kao i trešjin cvijet. „Čovjek treba pasti poput latica trešnje, ne vežući se za vlastiti život...“; „Nečija duša treba biti čista i prozirna kao latice trešnjinog cvijeta“; i "Bez takve duše, čovjek nije pravi Japanac."⁵⁴ Navedeni citati samo su neki od napisa iz takvih udžbenika, te su prepuni domoljublja, ali i kulturnog, političkog i vojnog nacionalizma kojim se okruživalo djecu.

Postojale su i razne izvannastavne aktivnosti u kojima su djeca bodrila vojnike. Knjiga „The Sakura Obsession“ opisuje 15-godišnju djevojčicu Shoko Maeda koja je s kolegicama promatrala polijetanje vojnih zrakoplova. Djevojčice koje bi se okupile zvale

⁵² E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, 2002., Chicago, str. 110. – 111.

⁵³ N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 184. – 185.

⁵⁴ E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, 2002., Chicago, str. 127.

su se *nadeshiko*, a dužnost im je bila ispraćati *kamikaze* mahanjem rascvalim grančicama trešnje.⁵⁵

Propaganda militariziranog Japana *sakurum* se služila da bi potaknula „japanski duh“ i privukla ljude na pridruživanje vojsci. Smatram da se japanska vlada služila upravo takvom vrstom propagande kako bi stvorila jaku „modernu“ vojsku, uništila suparničke vojske i proširila teritorij, te stvorila jako i veliko japansko carstvo.

3.1. MITOVI I LEGENDE O SAKURI

Mnogi mitovi i legende o trešnjinom cvijetu inspirirali su japanske pisce tijekom povijesti. Knjige koje ću koristiti u ovom poglavlju jesu „Kojiki“, „Nihonshoki“ i „Tales of Old Japan“.

Djela „Kojiki“ i „Nihonshoki“ donose legende u kojima se spominje *sakura*. U objema zapisima pripovijeda se o braku između unuka božice sunca (Amaterasu) Ninigija no Mikota, koji je i car Japana, te kćerke planinskog boga, Ko no Hana Sakuyahime. Ko no Hana Sakuyahime⁵⁶ je božica planine Fuji, ali i princeza trešnjinog cvijeta, a Ninigi se na prvi pogled zaljubio u nju. Prije nego li se odlučio na brak, njezini otac i sestra upozorili su ga da će, uzme li ju za ženu, njegova loza imati kratak život, poput trešnjinog cvijeta. No uzme li njenu sestru, njegova djeca bit će dugovječna i snažna. Car Ninigi odlučio je slijediti srce i uzeti Sakuyahime za ženu. Ohnuki-Tierney (2019: 216) navodi kako se u „Kojikiju“ kratak život spominje samo kod japanskih careva, dok se u „Nihonshokiju“ općenito govori o svim ljudima različitog statusa.⁵⁷

Jedan od primjera objašnjenja zašto ljudi imaju kratak život možemo naći u „Kojikiju“, gdje piše: „Međutim, s obzirom na to da je vratio Ipa Nagahime te zadržao Ko no Hana no Sakuyahime, životi potomaka nebeskih božanstava imat će trajanje ravno cvjetanju cvijeta trešnje. Iz tog razloga su do današnjeg dana carevi kratkog životnog vijeka.“⁵⁸ U „Nihonshokiju“ piše: „Da me je unuk Veličanstvenog uzeo, a ne odbacio, djeca koja su mu se rodila bila bi dugovječna i izdržala bi zauvijek poput masivnih stijena. Ali budući

⁵⁵ V. sliku 2. u prilogu.

⁵⁶ Ko no Hana Sakuyahime sadržava riječ *sakuya*, to jest *sakura* što se prevodi kao trešnjin cvijet.

⁵⁷ E.O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 216.

⁵⁸ D. L. Philippi, *Kojiki*, 1969., Princeton University Press, University of Tokyo Press, Tokyo, str. 145.

da to nije učinio, već se oženio samo mojom mlađom sestrom, djeca koja mu se rode sigurno će biti dekadentna poput cvijeća drveća.“⁵⁹ U „Kojikiju“ i „Nihonshokiju“ piše kako je razlog kratkog života u ljudi upravo bračna zajednica između cara Ninigija i princeze Ko no Hana Sakuyahime.

Ohnuki-Tierney (1998: 217) nalazi zanimljiv detalj u pripovijesti o caru Ninigiju i stvaranju Japana: prije nego li se spustio na zemlju kako bi vladao njome, božica Amaterasu Ninigiju je dala nekoliko vrsta zrna riže uzgojene na nebeskim poljima. Ninigi ih je razasuo nad japanskom zemljom koja je do tada bila obrasla divljinom, te stvorio Japan kojim su se protezala rižina polja.⁶⁰ Trešnja je proljetni pandan usjeva riže u jesen, pa kad ona procvjeta, započinje sadnja baš te „svete“ riže koju je Ninigi dobio od božice Amaterasu.

U „Nihonshokiju“ spominje se veza trešnjinog cvijeta i cara Ingyoa. Iako je već odabrao ženu, zaljubio se u drugu, Sotohoshi no Iratsume. Kad ju je išao posjetiti, prošao je pored procvalog trešnjinog drveta i krenuo se žaliti što ju nije upoznao prije braka. Stoga je, kako ukazuje Ohnuki-Tierney (1998: 218), trešnjin cvijet bio i metafora za ženu u umu zaljubljenog muškarca, kao i za ženu u nedopuštenoj vezi, nagoviještajući metaforu za gejše u kasnijim vremenima.⁶¹ Sličnu ljubavnu temu u kojoj se povezuje trešnjin cvijet i žena koja se bavi prostitucijom, možemo naći u knjizi „Tales of Old Japan“ u kojoj se nalazi tragična ljubavna priča o romantičnoj vezi između Gompachija i Komurasaki. Gompachi je bio lopov i ubojica koji se zaljubio u lijepu kurtizanu Komurasaki, međutim uhvaćen je i smaknut zbog razuzdanog života, a Komurasaki je, čuvši za njegovu smrt, počinila samoubojstvo na njegovom grobu.⁶²

Predstavljanje trešnjinog cvijeta kao simbola časti, odanosti i hrabrosti, to jest njeno povezivanje s *bushidom* i samurajima, možemo naći u priči „47 Ronina“ koju spominje autor Shuichi Kato u svom djelu „A History of Japanese Literature“ u obliku *kabuki* predstave zvane „Chushingura“. U priči se feudalni gospodar po imenu Asano, koji je ozlijedio carevog dužnosnika zvanog Kira jer je bio loš prema njemu. Asano je zato bio

⁵⁹ W. G. Aston: *Nihongi – Chronicles of Japan from the Earliest Times to A.D. 697*, Rutland, Vermont, str. 131.; citat uzet iz „Book 2 – The Age of the gods; Part 2“.

⁶⁰ E.O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 217.

⁶¹ O. c., 218. str.

⁶² A. B. F. Mitford: *Tales of Old Japan*, 2004., London, str. 32. - 51.

prisiljen počiniti ritualno samoubojstvo, tj. *seppuku*. Nakon toga Asanovi samuraji izgubili su gospodara, te time i status samuraja, i postali su *ronini*, ratnici bez gospodara. Kako bi povratili čast pokojnog gospodara, 47 *ronina* odlučilo je osvetiti se i ubiti Kiru unatoč tome što im je car to zabranio. Kiru su ubili, te se predali caru, koji je bio zadivljen njihovim činom, pa im je, umjesto da ih ubije kao obične kriminalce, dopustio da poginu poput „pravih“ samuraja tako što će poput njihovog gospodara počiniti *seppuku*. Kato (1983: 156) objašnjava kako razlog popularnosti predstave „Chushingura“ u razdoblju Edo leži u tome što su se obični ljudi mogli poistovjetiti s likovima, grupom ljudi koji su djelovali složno i išli su protiv svih zakona kako bi ispunili svoju osvetu.⁶³ Predstava je izvrsno prikazala gledateljima osjećaj pripadnosti jednoj grupi i solidarnosti.⁶⁴

Abe (2019: 130) navodi jedan citat iz predstave "Chushingura" u kojoj je Asano prije *seppukua* pročitao posmrtnu pjesmu koju je sam napisao:

Više od trešnjinih cvjetova,
Pozivajući vjetar da ih otpuhne,
Pitam se što da radim,
S preostalim proljećem.⁶⁵

Ta je predstava odigrala ključnu ulogu u povezivanju trešnje sa smrću. Do kasnog 19. st. postalo je uobičajeno da se trešnjini cvjetovi koriste kao dramatični simboli u predstavama.⁶⁶

U navedenim književnim djelima možemo primijetiti kako se značenje trešnjinog cvijeta mijenjalo kroz stoljeća, pri čemu je od 8. st. *sakura* predstavljala ljubav i ljubavne veze između oženjenog muškarca ili žene koja radi u prostituciji. Takva simbolika trešnjinog cvijeta ostala je do 19. st., no tada se potpuno mijenja. Abe (2019: 194-195) navodi primjer simboličke promjene *sakure* u priči o 47 ronina, gdje trešnjini cvjetovi

⁶³ S. Kato: *A History of Japanese Literature – Volume 2 The Years of Isolation*, 1983., London and Basingstoke, str. 156.

⁶⁴ O. c. str. 157.

⁶⁵ N. Abe: *The Sakura Obsession – The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 130.

⁶⁶ O. c., str. 194.

predstavljaju prolaznost života, kao i ljepotu smrti, ali i lojalnost *ronina* koji su „pali“ poput trešnjinih cvjetova, odnosno zajedno s gospodarem umrli časnou smrću.⁶⁷

4. SAKURA U UMJETNOSTI

U ovom poglavlju opisat ću uporabu motiva *sakure* u slikarstvu, književnosti, kazalištu, filmu i stripu.

4.1. SAKURA U LIKOVNOJ UMJETNOSTI

U Japanu su se tijekom stoljeća razvijali razni stilovi i načini slikarstva, a u ranijoj povijesti Japana gotovo u svemu se osjećao utjecaj kineske kulture. Japanci su preuzimali i oponašali kinesko slikarstvo, međutim usporedno se javio i izvorni japanski stil slikanja nazvan *yamato-e*⁶⁸, u kojem je glavna tema slike priroda, što uključuje i trešnjino stablo. Prema Shinbo (1982: 220), *yamato-e* nastao je u drugoj polovici 9. stoljeća, a usredotočuje se na prikaz četiriju godišnjih doba i svakog mjeseca u godini, to jest na prikazivanje prirode u jesen, zimi, na proljeće i ljeti.⁶⁹

Ohnuki-Tierney (1998: 221) povezuje razvoj estetike trešnjinog cvijeta u likovnoj umjetnosti s "kulturnim nacionalizmom" japanske elite koja je bila željna uspostaviti identitet različit od kineskog, uključujući estetiku cvijeta šljive. Trešnjin cvijet je tijekom starog i srednjovjekovnog razdoblja postao obilježje japanske aristokratske kulture. Cvijet šljive i dalje je bio prisutan, ali puno manje jer se pozornost usmjerava k trešnjinom cvijetu.⁷⁰

Od 10. do 12. stoljeća u Japanu je slikarstvo na svitcima doživjelo vrhunac te je nastao novi umjetnički stil, *e-makimono*. Ilustracije u stilu *e-makimono* prikazuju poznate pripovjedne scene. Mnoge scene iz romana „Pripovijest o Genjiju“ ilustrirane su, a neke su bogat izvor informacija o cvjetovima trešnje i njihovom promatranju.⁷¹ Ohnuki-Tierney

⁶⁷ O. c., str. 194. – 195.

⁶⁸ V. sliku 3. u prilogu.

⁶⁹ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 220.

⁷⁰ O. c., str. 221.

⁷¹ O. c., str. 220.

(2002: 41) navodi kako neki od svitaka prikazuju elegantan dvorski život čitanja poezije, udvaranja, gledanja cvijeća i drugih elemenata prirode koristeći bogate boje. Iako se pojavljuje cvijeće svih godišnjih doba, cvjetovi trešnje najvažniji su element jer prikazuju scene ljubavi, proljeća i života.⁷²

Krajem razdoblja Momoyama i početkom edskog razdoblja (1596. – 1624.), na slikama se prikazuju obični ljudi koji promatraju trešnjin cvijet. Do tada je promatranje trešnjinog cvijeta bilo ekskluzivno samo za elitu, no u 17. stoljeću običan puk prvi put odlazi promatrati trešnjin cvijet.⁷³ U razdoblju Edo promatranje trešnjinog cvijeta među običnim ljudima došlo je do vrhunca kada su građani Edo gledanje trešnjinog cvijeta pretvorili u jedan od glavnih proljetnih festivala, a na njemu su muškarci i žene plesali pod trešnjinim drvećem. Inspiriran tim događajem nastao je novi likovni stil *ukiyo-e*, često u tehnici drvoreza. Na njima se često prikazuju planina Fuji, riža i aktivnosti vezane uz uzgoj riže te cvjetovi trešnje. Ohnuki-Tierney (1998: 222) navodi da su drvorezi u to doba glavni medij za propagiranje trešnjinog cvijeta kao simbola japanskog kulturnog nacionalizma.⁷⁴ Jedan od poznatih drvoreza *ukiyo-e* koji prikazuje ples muškaraca i žena pod trešnjinim cvjetovima je „Hanami odori“ slikara Iwase Matabeija.⁷⁵

Abe (2019: 55) opisuje kako je 1860-ih na Zapadu porasla potražnja za japanskim umjetninama. Japanska umjetnost utjecala je na zapadne umjetnike poput Claudea Moneta i Vincenta van Gogha, kojima su se osobito sviđale grafike i slike s trešnjinim cvijećem poznatih slikara kao što su Hokusai i Hiroshige.⁷⁶

Trešnjin cvijet, kao i proslava gledanja trešnjinog cvijeta, uvelike su inspirirali japanske likovne umjetnike. *Sakura* je u japanskoj umjetnosti prikazivala ljubavne i vesele scene, a na nekim svitcima prikazana je prolazna ljepota njenih cvjetova, kao i ljepota prirode u različitim godišnjim dobima i mjesecima.

⁷² E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, 2002., Chicago, str. 41.

⁷³ Detaljnije u poglavlju 3.

⁷⁴ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 222.

⁷⁵ E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, 2002., Chicago, str. 35.

⁷⁶ N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 55.

4.2. SAKURA U KNJIŽEVNOSTI

Na prijelazu iz 7. u 8. st. u Japanu su se počeli zapisivati mitovi, legende i usmena predaja, a najpoznatija književna djela toga doba su „Kojiki“, „Nihonshoki“. U 8. st. nastala je velika zbirka poezije „Manyoshu“,⁷⁷ jedno od najvećih djela japanske poezije i književnosti. Devide objašnjava kako „Manyoshu“ sadržava četiri i pol tisuće pjesama, a većinu čine pjesme *tanka* ili *waka* koje su napisali carevi, prinčevi, ministri, žene, ali i običan puk. Tematika je raznovrsna: pjeva se o radostima i patnjama ljubavi, o prirodi i cvijeću, kukcima, pticama, o četiri godišnja doba, o mjesecu, carevima i ostalom.⁷⁸

Saito (1985: 219) navodi kako su trešnjini cvjetovi u zbirci „Manyoshu“ zauzeli tek osmo mjesto po učestalosti pojavljivanja, dok su sve cvjetove brojčano nadmašili šljivini cvjetovi. Trešnjini cvjetovi se u tom dobu pojavljuju samo u pjesmama nepoznatih pjesnika i pjesnika iz ruralnog Japana što ukazuje na važnost trešnjinog cvijeta među običnim pukom, dok je viša klasa u Japanu bila usmjerenija prema šljivinom cvijetu.⁷⁹

Kao primjer *wake* iz zbirke „Manyoshu“ u kojoj se spominje trešnjin cvijet donosim sljedeće dvije pjesme koje su napisala dva mladića koja su voljela istu djevojku. Pjesma jednog mladića ide ovako:

Mislio sam da ću ga nositi
Kad je došlo proljeće –
Jao, moj "trešnjin cvijet"
Pao je i nestao!⁸⁰

Pjesma drugog mladića glasi:

Kad cvijet trešnje procvjeta –
Imenjak moje drage ljubavi –
Čeznut ću za njom
Svake godine i zauvijek!⁸¹

⁷⁷ Može se čitati kao „Zbirka deset tisuća listova“ ili „Zbirka deset tisuća generacija“.

⁷⁸ V. Devide: *Japan*, 2006., Školska knjiga, Zagreb, str. 56. – 60.

⁷⁹ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 219.

⁸⁰ Japanese Classics Translation Committee: *1000 Poems from the Manyoshu: the complete Nippon Gakujutsu Shinkokaki translation*, 2005., New York, str. 478.; citat uzet iz poglavlja „Cherry – Flower Maid“.

⁸¹ O. c., str. 478; citat uzet iz poglavlja „Cherry – Flower Maid“.

Obje pjesme govore o djevojci Sakura-ko (sluškinja trešnjinog cvijeta) kojoj su se udvarala dva mladića, a često su se opasno sukobljavali kako bi osvojili djevojčino srce. Sakura-ko nije htjela da sukobi završe nečijom smrću, pa si je oduzela život. Shrvani mladići napisali su pjesme kako bi izrazili osjećaje.⁸² Glavna tematika njihovih *waka* je ljubavna patnja zaljubljenih mladića. Njihova čežnja za djevojkom najnaglašenija je za vrijeme cvjetanja trešnje, jer je nosila ime drveta: *Sakura-ko*.

Ohnuki-Tierney (1998: 215) piše da je djela „Kojiki“ i „Nihonshoki“ naručio car Tenmu, koji je namjeravao sastaviti službenu povijest carskog sustava, a oba odražavaju proces pretvaranja narodne agrarne kozmologije u službenu kozmologiju. Riža, koja je u Japan unesena s azijskog kontinenta, u tim djelima prikazuje se kao autohtona japanska biljka koju su ljudi dobili na dar od japanskih bogova.⁸³ Tek u vrijeme cara Tenmua aristokrati odbacuju šljivin cvijet u književnosti i okreću se prema „japanskom“ trešnjinom cvijetu.⁸⁴

Razdoblje Heian bilo je zlatno doba klasične japanske književnosti: na prijelazu iz 10. u 11. st. vrhunsku književnost stvaraju dvorske dame.⁸⁵ Shively i McCullough (1999: 17) opisuju kako u tom razdoblju prozna književnost i dnevnički plemića prikazuju brojne primjere plemićkog pozivanja na obrede kako bi osigurali zaštitu od bolesti, oporavak od bolesti, siguran porod, uspjeh u projektima i napredak u karijeri.⁸⁶ Jedno od važnijih književnih djela koje pruža bogat opis aristokratske kulture je „Pripovijest o Genjiju“ autorice Murasaki Shikibu. To je jedno od najvrjednijih djela japanske proze i prvi je roman u modernom smislu te riječi u svjetskoj književnosti. Drugo značajno djelo tog doba napisala je Sei Shonagon, a nosi naslov „Zapisci pod uzglavljem“ koji dolazi od toga što je rukopis držala pored jastuka te bi navečer ili ujutro bilježila svoja razmišljanja ili zanimljive dnevne događaje.⁸⁷

⁸² Japanese Classics Translation Committee: *1000 Poems from the Manyoshu: the complete Nippon Gakujutsu Shinkokaki translation*, 2005., New York, str. 478.

⁸³ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 215.

⁸⁴ O. c., str. 230.

⁸⁵ V. Devide: *Japan*, 2006., Školska knjiga, Zagreb, str. 61.

⁸⁶ D. H. Shively, W. H. McCullough: *The Cambridge history of Japan 2*, 1999., Cambridge University Press, SAD, str.17.

⁸⁷ V. Devide: *Japan*, 2006., Školska knjiga, Zagreb, str. 61. - 62.

Navedeni izvori detaljno opisuju zabave i svakodnevni život aristokrata. Sadržavaju informacije o njihovim životima i karijerama, bontonu i ceremonijama, romantičnim odnosima i čežnjama. Spominje se i trešnjin cvijet i slavljenje cvata trešnje.

U djelu „Pripovijest o Genjiju“ običaj promatranja trešnjinog cvijeta spominje se u osmom poglavlju. Radnja se zbiva u razdoblju Heian, gdje se običaj prakticirao samo među visokim staležem, pa se tako u početku poglavlja spominje dvor kao glavno mjesto okupljanja plemića i carske obitelji na kojem su se recitirale razne kineske pjesme i poezije.⁸⁸ Abe (2019: 81) tumačeći podatke iz toga djela ukazuje na to da su trešnje prikazane kao simbol mladosti, ljubavi, romantike i zadovoljstva, a da glavni likovi žale za njenom prolaznom i kratkotrajnom ljepotom.⁸⁹ U romanu se učestalo spominje trešnjin cvijet. U knjizi „The poetics of Motoori Norinaga : a hermeneutical journey“, Marra (2007: 128) navodi da je budistički svećenik Keichu istaknuo jedan odlomak o trešnjinom cvijetu koji se nalazi u 34. poglavlju u knjizi „Pripovijest o Genjiju“ koji ide ovako: „Zašto ne poredamo cvjetove šljive s procvatim cvijećem te ih pogledamo?“.⁹⁰ „Procvalo cvijeće“ u toj rečenici označava trešnjine cvjetove.

„Zapisci pod uzglavljem“ djelo je autorice Sei Shonagon, caričine dvorske dame, a njezin dnevnik je pun anegdota i zapažanja temeljenih na njenom životu na dvoru. Devide (2006: 62) objašnjava kako je ovo djelo začetnik književnog žanra *zuihitsu* (eseji). Taj žanr sadržava različita zbivanja i ideje, a tekstove čini nepovezan i nesustavan niz zapažanja, napomena, razmišljanja, doskočica, opisa doživljaja, popisa događaja ili predmeta neke kategorije te ostalo.⁹¹ Zapisi uključuju i trešnjin cvijet, a Shonagon najčešće opisuje muškarce, žene i djevojčice koji su nosili odjeću u boji trešnjinog cvijeta, ili je odjeća imala uzorke cvijeta. Takvu odjeću aristokrati su najviše nosili za vrijeme festivala cvjetanja trešnjinog cvijeta, a autorica ističe ljepotu trešnjinog cvijeća i odjeću gospode. Primjer toga je sljedeći citat: „Ako slomite granu raskošne rascvjetane trešnje i složite je u veliku vazu za cvijeće, učinak je prekrasan. A posebno je šarmantno ako gospodin, bilo da se radi o braći Njezina Veličanstva ili običnom gostu,

⁸⁸ M. Shikibu, E. G. Seidensticker: *The Tale of Genji*, 2002., str. 125.

⁸⁹ N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 81.

⁹⁰ M. F. Marra: *The poetics of Motoori Norinaga : a hermeneutical journey*, 2007., University of Hawaii, Honolulu, str. 128.

⁹¹ V. Devide: *Japan*, 2006., Školska knjiga, Zagreb, str. 62.

sjedi u blizini i razgovara, odjeven u ogrtač u kombinaciji trešnjinog cvijeta s istaknutim rukavima.⁹² Shonagon detaljno opisuje proslavu trešnjinog cvijeta krajem veljače i početkom ožujka kad je cvjetanje bilo na vrhuncu. Aristokratska gospoda te čak i sluge nosili su odjeću u trešnjinim bojama, a neki su u ceremoniji držali rascvjetale grančice trešnje.⁹³ Djela „Zapisci pod uzglavljem“ i „Pripovijest o Genjiju“ donose detaljne opise prisustva trešnjinog cvijeta u aristokratskom društvu i kulturi.

4.3. SAKURA U OSTALIM UMJETNOSTIMA

Trešjin cvijet prisutan je i u ostalim umjetnostima, poput kazališta, filma i stripa. U razdoblju Edo nastale su različite vrste umjetnosti poput slikarskog žanra *ukiyo-e* i kazališta *kabuki*. Trešjin cvijet se tada počeo povezivati s ratnicima, a dramski oblik *kabuki* bio je jedna od umjetnosti koje su utjecajno propagirale novu simboliku trešnjinog cvijeta. Ohnuki-Tierney (1998: 223 i 229) u tom kontekstu navodi jednu od značajnijih predstava *kabukija* "Chushingura", koja se temelji na priči o 47 ronina. U njoj je korištena poslovice *hana wa sakuragi hito wa bushi* (Cvjetovi trešnje (ističu se) među cvijećem, a ratnici među ljudima), u kojoj se cvjetovi trešnje povezuju s klasom ratnika. Paralelizam krhkosti cvijeta i ljudskog života postignut je u filmskoj produkciji "Chushingure", predstave iz razdoblja Meiji, u kojoj je Asanovo samoubojstvo odigrano kroz kaskadu trešnjinih cvjetova koji su padali na pozornicu. Osim u ovoj predstavi *kabukija*, motiv stabla i cvjetova trešnje upotrijebljen je u „Yoshitsune Senbonzakura“ (Yoshitsune i tisuću stabala trešnje) i „Sakurahime Azumabunsho“ (Princeza trešnjinog cvijeta).⁹⁴

Motiv *sakure* čest je u japanskim filmovima, animiranim filmovima i serijama (*anime*), te u japanskim stripovima (*manga*), u kojima označava nove početke, smrt, prolaznost života i ljubav. Sezona cvjetanja trešnje pruža izvor inspiracije u stvaranju igranih i animiranih filmova, kao što su „Yoko the cherry blossom“ ili „Five centimeters per

⁹² S. Shonagon, M. McKinney: *The Pillow Book*, 2006. , Penguin books, London, str. 45.

⁹³ O. c., 174. – 175. str.

⁹⁴ E.O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, str. 223. i 229.

second“. U „Yoko the cherry blossom“⁹⁵ *sakura* predstavlja tugu profesora Masaakija zbog prolaznosti života učenika koji su poginuli u Drugom svjetskom ratu, ali i preokret u Masaakijevu životu: napustio je posao, otišao na obiteljsku farmu i nakon mnogo godina stvorio novu vrstu trešnje, *yoko sakura*, u čast poginulim učenicima. U animiranom filmu „Five centimeters per second“⁹⁶ *sakura* je metafora ljubavi i ljudskih odnosa između dva glavna lika Takari Tohno i Akari Shinohara, a naziv filma odnosi se na brzinu kojom padaju latice trešnjinog cvijeta. Trešnjin cvijet kao simbol prolaznosti života, ali i kao primjer *bushida* izvršno je prikazan u filmu „47 ronina“⁹⁷, u sceni u kojoj Asanovi samuraji pod procvalim trešnjinim drvećem izvršavaju ritualno samoubojstvo *seppuku*. Ovo su samo neki od mnogobrojnih filmova u kojima se valorizira simbolički potencijal trešnjina cvijeta.

Sakura je zastupljena i u japanskim stripovima zvanim *manga*. Njena simbolika je ista kao i kod *anime* filmova i serija, a koristi se za davanje imena djevojkama i djevojčicama, kao što je to primjerice u *manga* i *anime* serijalu „Card Captor Sakura“⁹⁸ koji je popularan diljem Japana.

Trešnjin cvijet koristi se u *ikebani*, odnosno aranžiranju cvijeća. Sosnoski (2001: 20) pruža različite informacije o *ikebani*. Njezino podrijetlo datira iz 7. st. kada je običaj darivanja cvijeća ušao u Japan iz Kine i Koreje, zajedno s uvođenjem budizma, a do 16. st. *ikebana* postaje zasebno umijeće. *Ikebana* se radi od sušenog ili svježeg cvijeća. *Sakura* se u *ikebani* koristi u vrijeme punog cvata trešnje.⁹⁹ Uz *ikebanu*, jedna od lijepih umjetnosti je i ples koji se organizira za vrijeme *hanamija*. Ples *Hanami Odori* izvodi se svake godine u prefekturama Chiba, Saitama, Tokio, a potječe iz razdoblja Edo te ga

⁹⁵ Japan foundation Los Angeles, *Yoko the cherry blossom*, <https://www.jflalc.org/ac-japanema-010919>, 24. 5. 2022.

⁹⁶ Tv Tropes, *Anime/5 Centimeters per Second*, <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Anime/FiveCentimetersPerSecond>, 24. 5. 2022.

⁹⁷ Youtube, *47 Ronin (2013) – The Seppuku Ceremony Scene*, https://www.youtube.com/watch?v=EEaUjfxQQFI&ab_channel=Movieclips, 24. 5. 2022.

⁹⁸ Anime News Network, *New Cardcaptor Sakura Manga is Sequel Launching in June*, <https://www.animenewsnetwork.com/news/2016-04-26/new-cardcaptor-sakura-manga-is-sequel-launching-in-june/.101473>, 24. 5. 2022.

⁹⁹ D. Sosnoski, N. Yasuda: *Introduction to Japanese Culture*, 2001., Rutland, Vermont, str. 20.

izvode isključivo žene odjevene u tradicionalni *kimono*, plešući s lepezama te izvodeći veoma nježne pokrete rukama i lepezama.¹⁰⁰

5. SAKURA U SUVREMENOJ JAPANSKOJ KULTURI

Sugimoto (2010: 106-110) objašnjava kako je Japan nakon Drugog svjetskog rata stvorio nova i velika tržišta putem softverske tehnologije, vizualnih medija, glazbe, zabave i ugostiteljstva. Japanske kompanije drže visok položaj u svjetskoj trgovini, superiorne su i šire japansku kulturu kroz različite proizvode, pa tako i putem trešnjinog cvijeta. Proizvode se različite robe prilagođene specifičnim skupinama ljudi, to jest potrošači traže proizvode u skladu sa svojim osobnim preferencijama. Japan je vrlo utjecajan u raznim područjima popularne kulture, kao što su to računalne igre, pop glazba, moda, arhitektura, te *anime* i *manga*. Primjer popularnog proizvoda koji valorizira ulogu sakure u japanskoj kulturi je piće Coca – cola koje se u proljeće prodaje u plastičnim bocama s ilustracijama trešnjinih cvjetova. Sugimoto dodaje kako takav vid kulturnog kapitalizma ide ruku pod ruku s kulturnim nacionalizmom, gdje japanska državna mašinerija smatra širenje svog kulturnog kapitalizma globalnom strategijom za jačanje položaja nacije u međunarodnoj hijerarhiji.¹⁰¹ Japan nakon ogromnih gubitka u Drugom svjetskom ratu i ekonomske krize 90-ih godina prošlog stoljeća pokušava gospodarski ojačati državu na svjetskoj ljestvici služeći se svojom autohtonom kulturom, upoznajući pritom ostale zemlje sa svojom kulturom putem različitih proizvoda, zabave i ugostiteljstva.¹⁰²

Ohnuki-Tierney (1998: 224) objašnjava kako su nakon Drugog svjetskog rata ljudi počeli razgledati cvat trešnje te je običaj *hanami* ponovno postao veoma popularan među Japancima, ali i diljem svijeta. Danas je gledanje trešnjinog cvijeta glavni godišnji događaj za Japance iz svih slojeva društva. Čim počne sezona cvjetanja trešnjinog cvijeta u Japanu, turistička sezona je na vrhuncu, s čim japanska ekonomija

¹⁰⁰ Feel Narita, *Odori Hanami Dance*
<https://www.nrtk.jp/translate/index.php?lang=en&path=/enjoy/shikisaisai/odorihanami.html>, 24. 5. 2022.

¹⁰¹ Y. Sugimoto: *An Introduction to Japanese Society – Third Edition*, Cambridge, SAD, 2010., str. 106. – 110.

¹⁰² L. Hein: *The Cultural Career of the Japanese Economy: Developmental and Cultural Nationalism in Historical Perspective*, Iwanami Press, Japan Focus, 2008., str. 1. i 6.

napreduje.¹⁰³ *Sakura* se našla u različitim proizvodima koje promovira Japan, nalazimo je u različitim serijama, filmovima za odrasle i za mlađe uzraste, računalnim igrama, glazbi i modi, hrani i piću, pri čemu se tradicija spaja s modernim.

5.1. HANAMI

*Hanami*¹⁰⁴ je tradicionalni japanski običaj promatranja i uživanja u ljepoti cvata trešnjinog cvijeća, a riječ *hanami* označava „gledanje cvijeća“ i odnosi se na razgledanje trešnjinog cvijeta.¹⁰⁵ U današnje doba prakticiraju ga svi stanovnici Japana, od mlađe do starije generacije, te se održava u parkovima diljem Japana pri čemu se obitelji, prijatelji ili poslovni suradnici okupljaju ispod trešnjinih stabala i rade piknike.

Hanami se na turističkim stranicama naziva festivalom, no mrežni japansko-engleski rječnici poput „Jisho“, *hanami* opisuju kao japanski tradicionalni običaj uživanja u ljepoti cvijeta, to jest promatranja trešnjinog cvijeta. Moriuchi i Basil (2019: 1 i 7) objašnjavaju kako se praznici koji su bili tradicionalno vezani za neku regiju, religiju ili kulturu sada slave u drugim dijelovima svijeta, kao što je to primjerice Božić ili *hanami*. *Hanami* je u moderno doba komercijaliziran, a simbol i tematika trešnjinog cvijeta prožimaju japanski marketing tijekom cijelog proljeća.¹⁰⁶ Stoga možemo reći da se pojam „festival“ na *hanami* turističkim marketinškim stranicama koristi u svrhu promoviranja Japana tijekom proljeća, kako bi privukli razne turiste unutar i izvan Japana. No Inouye (2008: 3) objašnjava kako je *hanami* tradicionalni običaj promatranja trešnjinog cvijeta koji uključuje uživanje u jelu i piću te druženje s bližnjima.¹⁰⁷ Ohnuki-Tierney (1998: 224) objašnjava kako krajem ožujka japanski masovni mediji kreću s prikazivanjem posebnih vremenskih prognoza na kojima prikazuju kartu Japana zvanu *sakura zensen* (sinoptička karta cvjetanja trešnje), na kojoj su ucrtani očekivani datumi cvjetanja trešnjinog drveća. Kad cvjetanje počne, televizija i elektronički mediji prikazuju brojne

¹⁰³ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 224.

¹⁰⁴ V. sliku 4 u prilogu.

¹⁰⁵ N. Abe: *The Sakura Obsession – The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan’s Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 21.

¹⁰⁶ E. Moriuchi, M. Basil: *The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon*, 2019., New York, str. 1. i 7.

¹⁰⁷ C. S. Inouye: *Evanescence and form : an introduction to Japanese culture.*, 2008., New York, str. 3.

festivale koji se slave u to vrijeme, kao što je to primjerice budistički festival cvijeća koji se slavi 7. travnja i obilježava Budino rođenje. Početak travnja u Japanu označava početak nove poslovne godine, jer tada započinju školska i akademska godina te zapošljavanje u tvrtkama, pa narod slavi nove početke. Učenici od vrtića do srednje škole idu na školske izlete kako bi gledali cvat trešanja, dok studenti idu s prijateljima.¹⁰⁸ *Hanami* slave i tvrtke koje šalju novozaposlene djelatnike da rašire prostirke ispod stabala trešnje kako bi osigurali dobro mjesto ostalim zaposlenicima koji će onamo doći s hranom i pićem nakon posla.¹⁰⁹ Promatranje trešnjinog cvijeta važno je za poduzeća, te je u nekim tvrtkama gotovo nemoguće da neki od članova ne sudjeluju u događanju, kako ne bi bili izopćeni.¹¹⁰

Slavljenje *hanamija* u gradovima se obično provodi na ovakav način: pojedinac, obitelj, prijatelji ili ostalo društvo posjećuje sveto mjesto kao što je budistički ili šintoistički hram, te odlaze u neki park koji je poznat po trešnjinim cvjetovima kako bi sjeli ispod drveća i uživali u jelu i piću. Basin i Moriuchi (2019: 4) kao popularna mjesta za doba *hanamija* navode hram Kiyomizudera i park Maruyama u Kyotu te dvorac u Osaki koji je okružen trešnjama.¹¹¹ Jela i piće su obavezni, pa mnogi parkovi imaju male štandove na kojima se prodaje različita hrana i piće, a neki donose vlastitu hranu od kuće ili nose prijenosne štednjake na kojima kuhaju. Ohnuki-Tierney (1998: 225) navodi kako se tradicionalno pije rižino vino (*sake*), dok se od hrane najčešće kupuje ili sprema obrok u posebnim kutijama (*bento*). Na nekim mjestima, poput hramova, nošenje hrane i pića zabranjeno je. Hanami u velikim gradovima traje kasno u noć, pa se takva slavlja zovu *yozakura*, to jest gledanje trešnjinog cvijeta tijekom noći.¹¹²

Članak „The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon“ detaljno opisuje iskustva ispitanika. Za većinu ispitanika *hanami* je pozitivno iskustvo. Služi druženju i povezivanju obitelji, prijatelja i zajednice, ali i uživanju u parkovima uz promatranje trešnjinih cvjetova. Ispitanicima koji imaju djecu važna je

¹⁰⁸ E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 224.

¹⁰⁹ O. c., str. 225.

¹¹⁰ O. c., str. 231.

¹¹¹ E. Moriuchi, M. Basil: *The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon*, 2019., New York, str. 4.

¹¹² E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, 1998., State university of New York press, New York, str. 225.

lokacija, pa više uživaju u odlasku na manje lokalne festivale, najviše zbog zabrinutosti da ne izgube djecu u gomili ljudi.¹¹³ Neki ispitanici ne vole komercijalizaciju, kao ni turiste koji ne poštuju pravila koja vrijede tijekom *hanamija* i manire japanske kulture.¹¹⁴ No većina ljudi ne promatra trešnjin cvijet, već uživa u hrani i piću. Zato se koristi fraza *hana yori dango*¹¹⁵, koja znači „više voljeti kolačić *dango* od trešnjinog cvijeta“¹¹⁶, u prenesenom smislu – više cijeniti praktičnu dobit od estetskog užitka.

Hualei (2015: 11) daje primjere kako se *hanami* slavi u nekim seoskim zajednicama, točnije u prefekturi Kagoshima. U većini sela u toj prefekturi *hanami* počinje prve nedjelje u travnju.¹¹⁷ Stanovnici se okupljaju i slave *hanami* na tradicionalan način, uz okupljanje ispod trešnjinog drveća kako bi jeli i pili. Organiziraju se i manifestacije poput one u Oshimi, gdje se do 1965. god. organizirala zadušnica za pokojne gdje se njima u čast popije čašica alkoholnog pića *shochu*.¹¹⁸ U Yatsuhirou se organizira festival *batokannon* u kojem šintoistički svećenik organizira molitve za dobrobit i sigurnost sela i stoke, a stanovnici plešu tradicionalan ples u kojemu muškarci plešu sa štapovima, a žene uz nježno pokretanje ruku.¹¹⁹ *Hanami* se u prefekturi Kagoshima počeo slaviti u razdoblju Meiji, ali samo među malim brojem imućnijih ljudi koji su cijenili kulturu velikih gradova poput Eda i Kyota u kojima se *hanami* naveliko slavio.¹²⁰ Postepeno su sela u prefekturi Kagoshima spojila tradicionalne manifestacije s festivalom *hanami*, te su zato proslave *hanamija* različite u svakom selu.¹²¹ Neka sela uspjela su se održati i prosperirati baš zbog njihovih atraktivnih lokacija i angažmana stanovnika u stvaranju lokalnih zabava vezanih uz *hanami*. Tako privlače turiste diljem Japana, pa se takva mjesta često posjećuju, a seoski turizam i sela prosperiraju.¹²²

Elementi proslave *hanamija* koje dijele selo i grad su promatranje trešnjinog cvijeta, donošenje hrane i pića i te okupljanja i zbližavanje ljudi. *Hanami* je značajan element

¹¹³ E. Moriuchi, M. Basil: *The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon*, 2019., New York, str.10. – 11.

¹¹⁴ O. c., str. 11.

¹¹⁵ *Dango* je japanska slastica od rižinog brašna te se često jede za vrijeme *hanamija*.

¹¹⁶ Xiong Hualei: *Chiiki shakai no shiten kara mita hanami no riariti – Kagoshima-ken Isa-shi Okuchi no jirei yori* – ,Kagoshima daigaku daigakuin, Jinbun shakai kagaku kenkyuka, Kagoshima, 2015., str. 1. – 2.

¹¹⁷ O. c., str. 11.

¹¹⁸ Japansko alkoholno piće destilirano od riže, ječma, slatkog krumpira, heljde ili smeđeg šećera.

¹¹⁹ O. c., str. 60.

¹²⁰ O. c., str. 61.

¹²¹ O. c., str. 62.

¹²² O. c., str. 110.

prosperiteta japanskog gospodarstva i promocije japanske kulture kako u samom Japanu tako i širom svijeta.

Godina 2020. bila je, zbog pandemije koronavirusa, veoma teška za obilježavanje *hanamija*, koji se do tada svake godine slavio od kraja ožujka do kraja travnja. Zbog toga je ta godina bila teška za japansku ekonomiju i turističku sezonu,¹²³ no televizijske kuće i neki pojedinci nisu potpuno odustali od slavljenja, pa su organizirali i potaknuli Japance da slave kod kuće, gledajući TV kanale koje uživo prenose snimak iz različitih parkova diljem Japana. Stoga su mnoge obitelji 2020. i 2021. godine slavile od kuće, radeći slastice u obliku trešnjinih cvjetova ili s okusom trešnje, te ukrašavajući dom buketima cvijeća, ponajprije procvalim grančicama trešnje.¹²⁴

5.2. PRAKTIČNA ULOGA TREŠNJINOG STABLA I CVIJETA

Stablo *sakure* koristi se za izradu različitih proizvoda poput stolova, stolica i podova, dok se od njenih listova i cvjetova rade različite vrsta jela i pića. *Sakurini* proizvodi najpopularniji su u vrijeme *hanamija* diljem Japana, a njihova kupnja pospješuje rast japanske ekonomije. Japanske internetske stranice navode sljedeće proizvode, od kojih su neki poznati i popularni u Japanu, ali i na Zapadu, te se stoga najviše koriste ili konzumiraju.

Trešnjino stablo koristi se kao građevinski materijal, a zbog čvrstoće i izdržljivosti često se koristi za izradu parketa, vrata, stolova, stolica i ostalog namještaja. Trešnjina kora upotrebljava se za tradicionalnu izradu drvenih predmeta *kaba zaiku*. Kora je prirodni izolator protiv vlage, te se od nje najčešće rade predmeti poput kutija za čaj i pribora za duhan. Kora je i prirodni lijek koji ima blagotvoran učinak za dišni sustav i smiruje kašalj. Drvna sječka napravljena od trešnjinog drveta koristi se za dimljenje hrane poput sira, koji time poprima miris trešnjinog drveta. *Sakurin* cvijet, kao i lišće, koristi se za pripremu slastica, ali i za bojenje tekstila.¹²⁵

¹²³ BBC News Japan, *Nihon no ohanami, shingata uirusu no eikyou wa? Keizai e no dageki wa?* <https://www.bbc.com/japanese/52000854>, 24. 5. 2022.

¹²⁴ FNN puraimu onrain, „Jishuku“ hirogaru Chuu...jitaku de hanami kibun ya „baacharu hanami“ samazamana kufuu de haru o (Fukuoka – hatsu), <https://www.fnn.jp/articles/-/26809>, 24. 5. 2022.

¹²⁵ Eco Reform, *Sakura no tsukaimichi*, <https://www.eco-inc.co.jp/usefulinfo/2010/04/no05.php>, 24. 5. 2022.

Od trešnjinih cvjetova pravi se *sakurayu*, topao čaj koji se pravi stavljanjem ukiseljenih i slanah cvjetova u vruću vodu. Od ukiseljenih trešnjinih cvjetova radi se i *anpan*, pecivo punjeno pastom od slatkog graha i trešnjinim cvjetovima. Ukiseljene latice trešnje koriste se i za pripremu popularnih slastica, kao što je to *sakura mochi*, desert koji se radi od slatkog, obojanog i ljepljivog rižinog kolača, a punjen je slatkom pastom od graha i ukrašen laticama trešnje.¹²⁶

Popularne tvrtke u Japanu koriste priliku za promociju novijih proizvoda koji se temelje na cvjetovima trešanja za vrijeme *hanami* festivala. Najpopularniji proizvodi dolaze iz velikih tvrtka poput Starbucksa, Nestlea, Asahija, Coca – Cole i ostalih, koji svoja najpopularnija pića i jela bojaju i ukrašavaju roza bojama s privlačnim ilustracijama trešnjinih cvjetova.¹²⁷

Japanke su poznate po blistavu, porculanskom i mladenačkom tenu. Ako je vjerovati medijskim napisima, takav ten postižu upravo uporabom kreme od trešnjinog cvijeta. Cvjetovi trešnje imaju mnoge blagodati za zdravlje kože: krema od trešnjinog cvijeta puna je antioksidansa, ima protuupalna svojstva, suzbija znakove starenja, pomaže kod hiperpigmentacije i popravljja oštećenu kožu. Osim kao krema, *sakurin* cvijet se koristi u izradi parfema, vodice za osvježavanje i mnogih preparata za osobnu higijenu.¹²⁸

Ovaj kratkotrajni proljetni festival prilika je za tvrtke i kompanije da prodaju ograničene proizvode s temom *sakure*. Većina spomenutih proizvoda konzumira se i kupuje najviše za vrijeme *hanami* festivala i tada su najpopularniji i na japanskom i na zapadnom tržištu. Najjače tržište proizvoda napravljenih od *sakure* je ono u Japanu, upravo zbog *sakurinih* dubokih korijena u japanskoj kulturi. Mnogi proizvodi od *sakure* prodaju se samo u sezoni, tj. proizvode se prije i za vrijeme cvjetanja trešnje, a nakon *hanamija* gube popularnost.

¹²⁶ Yamashin Sangyou (kabu) hanabirasha no omoi, *Taberu sakura no kingen*, <https://www.yamashin-sangyo.co.jp/knowledge/>, 24. 5. 2022.

¹²⁷ Kavenyou, (*Foodie Friday*) *Sakura-flavoured food to welcome the cherry blossom season*, <https://kavenyou.com/foodie-friday-sakura-flavoured-food-to-welcome-the-cherry-blossom-season/?spm=BlogArticle.InArticleHyperlinkWord&clickId=d3235c4383>, 24. 5. 2022.

¹²⁸ Swirlster, *5 Incredible Benefits of Japanese Cherry Blossoms For Flawless Skin*, <https://swirlster.ndtv.com/beauty/5-incredible-benefits-of-japanese-cherry-blossoms-for-flawless-skin-2408484>, 24. 5. 2022.

5.3. SAKURA U ELEKTRONIČKIM MEDIJIMA

Elektronički mediji imaju velik utjecaj na popularizaciju proizvoda vezanih uz trešnjin cvijet za vrijeme *hanami* festivala. Različiti japanski mrežni portali prenose informacije o održavanju *hanami* festivala na raznim lokacijama i pravilima ponašanja. Primjer takvog web portala je „Walkerplus“¹²⁹ u kojemu se spominju popularniji parkovi, ali i prikazuje sinoptička karta cvjetanja trešnje *sakura zensen*. Na njoj se može pratiti kada počinje cvjetanje *sakure*, ovisno o regiji, te njen životni vijek, počevši od trenutka kada stablo procvjeta do vremena kad cvjetovi otpadnu. Uz informacije o proslavi festivala, većina web portala koji tematiziraju japanske trešnjine cvjetove, informira pratitelje općenito o trešnjinom cvijetu, različitim vrstama japanskih trešanja i njenoj povijesti. Postoji i rang lista popularnih mjesta za promatranje trešnjinih cvjetova.

Uz razne web portale, za korisnike Androida i iOSa u Japanu postoje različite aplikacije koje prate rast trešnjinog cvijeta i navode najbolja mjesta za piknik. Aplikacija „Sakura radar“¹³⁰ zanimljiva je jer, kad njeni korisnici odaberu lokaciju za piknik, obavještava kada na tom mjestu kreće cvjetanje trešnje, te se ljudi mogu unaprijed pripremiti za piknik. Upozorava i kada su neka mjesta prepuna ljudi, što se pokazalo veoma korisnim za vrijeme širenja koronavirusa jer se važnim smatralo smanjiti kontakt među ljudima.

Mnogi korisnici društvenih medija koriste platforme poput Facebooka i Instagrama kako bi prenijeli fotografije cvjetova trešnje, proslave *hanamija* te hrane i pića s tematikom *sakure*. Mnogi zapadnjaci upoznati su i informirani o *sakuri* i njenom značajnom položaju u japanskoj kulturi zahvaljujući društvenim medijima, te i sami žele prisustvovati zabavnom događaju kao što je razgledavanje trešnjinog cvijeta ili *hanami* i kupovati proizvode s temom *sakure*.

¹²⁹ Walkerplus, *Sakura meisho ohanami supotto o eria kara sagasu*, <https://hanami.walkerplus.com/>, 24. 5. 2022.

¹³⁰ WNI Weathernews, *Sakura no migoro eria ga hitome de wakaruru „Sakura reedaa“ o apuri de teikyou kaishi*, <https://jp.weathernews.com/news/34959/>, 24. 5. 2022.

6. SAKURA I ZAPADNA KULTURA

Zapadna kultura utjecala je na kulturni razvoj *hanami* festivala unutar, ali i izvan Japana. Na Zapad se širi japanska kultura na različite načine, pa tako i u obliku *hanami* festivala. On se obilježava u mnogim velikim gradovima, a najčešće je to na područjima u kojima žive japanski imigranti. Na Zapadu se *hanami* obilježava malo drugačije nego li u Japanu. Prije opisa proslave izvan Japana, kratko ću se osvrnuti na dolazak *sakure* na Zapad.

Abe (2019: 85-88) navodi kako su se *sakurina* stabla proširila diljem Zapada zahvaljujući tri nizozemska znanstvenika u razdoblju Edo, a to su: Engelbert Kaempfer, Carl Thunberg i Philipp von Siebold. Njihova književna djela u kojima spominju japansku trešnju izazvala su znatiželju zapadnjaka i želju da nabave primjerke biljke.¹³¹ Prema Abe (2019: 95), dva su kulturna događaja u 20. stoljeću k tome približila *sakuru* Zapadu. Na svjetskom sajmu „Exposition Universelle“ 1900. godine i na japansko-britanskoj izložbi 1910. u Parizu izložena su stabla japanske trešnje.¹³² Nakon Prvog svjetskog rata, 1920. godine, počinje uvoz trešnjina drveća u Europu pretežno za bogate ljubitelje, a jedan od poznatijih je spomenuti Englez Collingwood Ingram.¹³³

Promatranje trešnjinog cvijeta popularizira se diljem Japana, i na Zapadu, kao posljedica širenja sorte *somei yoshino*. Hualei (2015: 60) navodi kako se *hanami* popularizira od kraja Edo do početka razdoblja Meiji zahvaljujući sadnji te sorte,¹³⁴ a neki veliki zapadnjački gradovi kupovali su i sadili je u svojim parkovima. Neki su je dobili kao prijateljski poklon od Japana, kao što je to Washington DC., gdje su *sakure* posađene u glavnom parku, na području National Malla i Tidal Basina.¹³⁵

Takva razmjena drveća omogućila je ljubiteljima japanske kulture sudjelovanje u *hanamiju* u gradovima diljem zapadnoga svijeta. Moriuchi i Basil (2019: 12) navode nekoliko poznatih festivala na Zapadu: uz washingtonski, poznati su *hanamiji* u

¹³¹ N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, 2019., New York, str. 85. – 88.

¹³² O. c., str. 95.

¹³³ O. c., str. 97.

¹³⁴ Xiong Hualei: *Chiiki shakai no shiten kara mita hanami no riariti – Kagoshima-ken Isa-shi Okuchi no jirei yori* – ,Kagoshima daigaku daigakuin, Jinbun shakai kagaku kenkyuka, Kagoshima, 2015., str. 60.

¹³⁵ National Cherry Blossom Festival, *History of the Cherry Blossom Trees and Festival*, <https://web.archive.org/web/20160314055554/http://www.nationalcherryblossomfestival.org/about/history/>, 24. 5. 2022.

gradovima SAD-a poput San Francisca, Seattlea i Portlanda, a obilježava se i u Kanadi, Australiji, Brazilu i Peruu, gdje također žive brojni japanski useljenici. Zapadnjaci su u tim područjima manje usredotočeni na tradicionalne japanske aspekte *hanamija*, odnosno više se fotografira cvijeće ili se slikaju umjetnički radovi. Moriuchi i Basil tumače da se, kao i u Japanu, radi piknik, ali ne jede se *dango* i ne pije se *sake*. Na Zapadu, *hanami* predstavlja proslavu japanske kulture općenito, te se održavaju i različite radionice za građanstvo (čajna ceremonija, aranžiranje *ikebane*, kaligrafija, borilačke vještine i ostalo). Organiziraju se i natjecanja u ljepoti, svečani balovi, modne revije i ostalo te različita natjecanja koja nisu vezana za japansku kulturu.¹³⁶

Slavljenje *hanamija* izvan Japana pospješuje širenje i upoznavanje japanske kulture među zapadnjacima, kao i povezivanje manjih japanskih zajednica koje žive na područjima s većim brojem japanskih useljenika. Važno je ukazati na to da se *hanami* na Zapadu ne slavi na tradicionalan japanski način. Moriuchi i Basil tumače da „izvezena“ verzija pokazuje mnogo manje usredotočenosti na cvjetove trešnje, a više se doživljava kao proslava japanske kulture općenito.¹³⁷ Uz to, na zapadnjačkim *hanamijima* miješa se tradicionalna japanska kultura sa zapadnjačkom, a primjer toga je organiziranje natjecanja koja se u Japanu za vrijeme *hanami* festivala ne održavaju.

Dolazak zapadnih kompanija u Japan pospješio je japanski ekonomski rast, ponajviše za vrijeme *hanami* festivala,¹³⁸ međutim doveo je do komercijalizacije proslave: zapadnjačke kompanije koriste priliku za zaradu, mijenjajući etikete ili dodajući okus *sakure*. U moderno doba popularnije je konzumirati proizvode koji su atraktivni na prvi pogled, kao što su to pića i hrana obojena u ružičasto, s ilustracijama trešnjinih cvjetova.

Međunarodne proslave *hanamija* diljem zapadnog svijeta prikazuju lokalnu prilagodbu i interpretaciju japanske kulture, kao i značajne izmjene načina njegova obilježavanja. Slavljenje *hanamija* na Zapadu komercijalizirano je: i tvrtke na Zapadu koriste tu priliku da povećanje prodaje svojih proizvoda koji su posebno rađeni za *hanami* proslavu, ali i općenito japanskih proizvoda.

¹³⁶ E. Moriuchi, M. Basil: *The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon*, 2019., New York, str. 12.

¹³⁷ O. c., str. 12.

¹³⁸ Detaljnije u poglavlju 5.

7. ZAKLJUČAK

Naposljetku, rezimirat ću rezultate svojeg istraživanja o tome na koje je načine sakura prisutna u japanskoj kulturi i zašto je toliko značajna. Različiti izvori govore kako su Japanci, zahvaljujući vanjskim utjecajima, preuzeli običaj promatranja cvijeta koji se je u razdoblju Hejan izričito usmjerio prema japanskoj trešnji, *sakuri*. Mnoga djela koja su nastala u to doba detaljno prikazuju i opisuju ceremonije i običaje ponajviše aristokratskog društva koje je prvo počelo štovati trešnjin cvijet u starom Japanu. Osoba koja je odigrala ključnu ulogu u spajanju *sakure* s japanskom kulturom je car Tenmu koji je naredio sastavljanje dvaju važnih japanskih spisa „Kojiki“ i „Nihonshoki“ u kojima je *sakura* predstavljena kao „japanska“ sveta biljka.

Trešnjini cvjetovi se zbog svoje jednostavnosti i krhkosti očituju kao simbol prolaznosti i krhkosti života, ljepote, ljubavi i ostalo. U literaturi koju sam koristila za potrebe istraživanja, poput „The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms“ i „Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms“ prikazana je "mračna strana" *sakure*, koja je u militariziranom Japanu predstavljala dobrovoljnu smrt i odanost japanskog stanovništva državi i caru. U današnje doba ta je mračna strana *sakure* „zaboravljena“, te se sada na spomen riječi *sakura* asocira njezina vizualna ljepota, ili se povezuje s običajem promatranja trešnjinog cvijeta zvani *hanami*. *Hanami* festival u današnje doba služi kao vrsta zabave putem koje, među ostalim, svijet upoznaje japansku kulturu. Sakura je značajan simbol i motiv za koji smatram da obogaćuje japansku kulturu putem festivala, marketinga, umjetnosti i filma s pomoću kojih se takva vrsta kulture širi unutar i izvan Japana. *Hanami* je u današnje doba popularan u Japanu, a utjecaj u tome imaju mediji koji promoviraju sam običaj, ali i značaj *sakure* za japansku kulturu.

LITERATURA

N. Abe: *The Sakura Obsession - The Incredible Story of the Plant Hunter Who Saved Japan's Cherry Blossoms*, New York, 2019.

W. G. Aston: *Nihongi – Chronicles of Japan from the Earliest Times to A.D. 697*, Rutland, Vermont, 1972.

V. Devide: *Japan*, Školska knjiga, Zagreb, 2006.

L. Hein: *The Cultural Career of the Japanese Economy: Developmental and Cultural Nationalism in Historical Perspective*, Japan Focus, Iwanami Press, god. 2008.

池谷祐幸: *桜の観賞と栽培の歴史-野生種から栽培品種への道-*, 農研機構果樹研究 (Iketani, Hiroyuki: *Sakura no kansho to saibai no rekishi – yaseishu kara saibai hinshu e no michi*, Noken kiko kaju kenkyu), Tokyo, god. 2014.

C. S. Inouye: *Evanescence and form : an introduction to Japanese culture*, New York, 2008.

Japanese Classics Translation Committee: *1000 Poems from the Manyoshu: the complete Nippon Gakujutsu Shinkokaki translation*, New York, 2005.

S. Kato: *A History of Japanese Literature – Volume 2 The Years of Isolation*, London and Basingstoke, 1983.

Sepp L., Sabine F.: *The culture of Japan as seen throught its leisure*, State university of New York press, 1998.

L. Labrune: *The phonology of Japanese*, Oxford Scholarship Online, New York, 2012.

M. F. Marra: *The poetics of Motoori Norinaga : a hermeneutical journey*, University of Hawaii Press, Honolulu, 2007.

D. P. Martinez: *On the „nature“ of Japanese culture, or, is there a Japanese sense of nature?*, str. 185 – 200, u J. Robertson (ur.): *In A Companion to the Anthropology of Japan*, Wiley – Blackwell, Massachusetts, 2015.

A. B. F. Mitford: *Tales of Old Japan*, London, 2004.

E. Moriuchi, M. Basil: *The Sustainability of Ohanami Cherry Blossom Festivals as a Cultural Icon*, Sustainability, New York, god. 2019.

B. Pasarić: *Kratka povijest Japana*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2010.

D. L. Philippi: *Kojiki*, Princeton University Press, University of Tokyo Press, Tokyo, 1969.

J. Robertson: *In A Companion to the Anthropology of Japan*, Wiley – Blakwell, Massachusetts, 2015.

犀川, 政稔: 桜. その歴史と教科書での扱われ方, 東京学芸大学紀要 - 自然科学系, 東京 (Saikawa, Masatoshi: *Sakura. Sono rekishi to kyokasho de no atsukawarekata*, Tokyo Gakugei Daigaku Kiyo – shizen kagaku-kei), Tokyo, god. 2005., str. 141 – 150.

M. Shikibu, E. G. Seidensticker: *The Tale of Genji*, 2002.

D. H. Shively, W. H. McCullough: *The Cambridge history of Japan 2*, Cambridge University Press, SAD, 1999.

S. Shonagon, M. McKinney: *The Pillow Book*, Penguin books, London, 2006.

D. Sosnoski, N. Yasuda: *Introduction to Japanese Culture*, Rutland, Vermont, 2001.

Y. Sugimoto: *An Introduction to Japanese Society – Third Edition*, Cambridge, SAD, 2010.

E. O. Tierney: *Cherry Blossoms and Their Viewing: a Window onto Japanese Culture*, str. 213 – 237, u Sepp L., Sabine F. (ur.): *The culture of Japan as seen through its leisure*, State University of New York Press, 1998.

E. O. Tierney: *Kamikaze, cherry blossoms, and nationalisms*, The University of Chicago Press, Chicago, 2002.

熊華磊: 地域社会の視点から見た花見のリアリティ—鹿児島県伊佐市大口の事例より—, 鹿児島大学大学院, 人文社会科学研究科 (Xiong Hualei: *Chiiki shakai no shiten kara mita hanami no riariti – Kagoshima-ken Isa-shi Okuchi no jirei yori –*, Kagoshima daigaku daigakuin, Jinbun shakai kagaku kenkyuka), Kagoshima, god. 2015.

柳田國男: 定本 柳田國男集、ちくま文庫、東京、1982. (Kunio Yanagita: *Teihon Yanagita Kunio Shuu*, Chikuma Shobou, Tokyo, 1982)

INTERNETSKI IZVORI

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Japanci*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28731>, 10.8.2022.

Jisho, <https://jisho.org/>, 24. 5. 2022.

Japan foundation L.A., *Story of unsung hero now blossom*, <https://www.jflalc.org/ac-japanema-010919>, 24. 5. 2022.

5 centimeters per second, <https://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Anime/FiveCentimetersPerSecond>, 24. 5. 2022.

Youtube, 47 Ronin (2013) – The Seppuku ceremony scene, https://www.youtube.com/watch?v=EEaUjfxQQFI&ab_channel=Movieclips, 24. 5. 2022.

R. A. Pineda, *New Cardcaptor Sakura manga is sequel launching in june*, <https://www.animenewsnetwork.com/news/2016-04-26/new-cardcaptor-sakura-manga-is-sequel-launching-in-june/.101473>, 24. 5. 2022

ピーター・ホスキンス, *日本のお花見、新型コロナウイルスの影響は？ 経済への打撃は？* (Piitaa Hosukinzu: *Nihon no o hanami, shingata uirusu no eikyou wa? Keizai e no dageki wa?*), <https://www.bbc.com/japanese/52000854>, 24. 5. 2022.

テレビ西日本, “自粛”広がる中...自宅で花見気分や“バーチャル花見” さまざまな工夫で春を【福岡発】 (Terebinishinon, “jishuku” hirogaru Chuu... jitaku de hanami kibun ya “baacharu hanami” samazamana kufuu de haru o [Fukuoka-hatsu]), <https://www.fnn.jp/articles/-/26809>, 24. 5. 2022.

Eco reform, さくら・桜の使い道 (Sakura・sakura no tsukaimichi), <https://www.eco-inc.co.jp/usefulinfo/2010/04/no05.php>, 24. 5. 2022.

食べる桜の起源 (Taberu sakura no kigen), <https://www.yamashin-sangyo.co.jp/knowledge/>, 24. 5. 2022.

Z. Zhen, [Foodie Friday] *Sakura-flavoured food to welcome the cherry blossom season*, <https://kavenyou.com/foodie-friday-sakura-flavoured-food-to-welcome-the-cherry-blossom-season/?spm=BlogArticle.InArticleHyperlinkWord&clickId=d3235c4383>, 24. 5. 2022.

T. Kashyap, *5 Incredible Benefits Of Japanese Cherry Blossoms For Flawless Skin*, <https://swirlster.ndtv.com/beauty/5-incredible-benefits-of-japanese-cherry-blossoms-for-flawless-skin-2408484>, 24. 5. 2022.

Walkerplus, *桜名所・お花見スポットをエリアから探す* (Walkerplus, *sakura meisho o hanami supotto o eria kara sagasu*), <https://hanami.walkerplus.com/>, 24. 5. 2022.

WNI Weathernews, *桜の見頃エリアがひと目でわかる「桜レーダー」をアプリで提供開始* (WNI Weathernews, *sakura no migoro eria ga hitome de wakaru `sakura reedaa' o apuri de teikyou kaishi*), <https://jp.weathernews.com/news/34959/>, 24. 5. 2022.

National cherry blossom festival, *History of the Cherry Blossom Trees and Festival*, <https://web.archive.org/web/20160314055554/http://www.nationalcherryblossomfestival.org/about/history/> , 24. 5. 2022.

Sažetak

Ovaj rad tematizira ulogu trešnjinog cvijeta u japanskoj kulturi, a nastao je kako bi se prikazalo u kojim je aspektima svakodnevice prisutan te na koji se način valorizira njegov simbolički značaj (uključujući povijesne mijene u simbolici). U ovom pregledu prikazujem rezultate svojeg istraživanja iz raznovrsnih knjiga, članaka i internet stranica na japanskom i engleskom jeziku. U radu se objašnjava pojam *sakure*, njenom položaju i značaju u japanskoj kulturi i povijesti, te utjecaju u području različitih tipova umjetnosti. Također govori se o spajanju *sakure* s modernim Japanom na području trgovine i tradicionalne proslave zvane *hanami* koja se slavi na području Japana ali i Zapada.

Trešnjin cvijet (jap. *sakura*) malen je, svjetloružičast nježan cvijet koji ne daje plodove te je kratkog vijeka. Vjesnik je proljeća u Japanu, a inspiracija je mnogim umjetnicima i pjesnicima. Cvijeće, lišće i stablo trešnje koriste se u pripremi hrane, pića, te u izradi namještaja i sitnog inventara. U prošlosti je za stanovnike Japana predstavljala više od lijepog cvijeta: uz rižu, smatrala se je svetom biljkom u kojoj obitavaju bogovi i duše predaka, te se štovala i cijenila kroz razne tradicionalne običaje, kao što je to primjerice *hanami*. Promatranje trešnjinog cvijeta započinje u razdoblju Nare kada je Japan krenuo putem osamostaljivanja i početka stvaranja japanskog identiteta, sve do hejanskog razdoblja kada se potpuno oslobodio vanjskih utjecaja, a *sakura* je postala jednim od glavnih simbola Japana.

U moderno doba *sakuru* možemo naći najviše u proljetnom razdoblju za vrijeme *hanami* festivala kada tvrtke i obrti na tržište stavljaju različite atraktivne, tradicionalne i popularne proizvode koji su inspirirani trešnjinim cvijetom. U tom razdoblju se također na različitim internet stranicama pojavljuju slike ili šire informacije o *sakuri* i održavanju *hanami* festivala u različitim gradovima i selima unutar i izvan Japana, najčešće mjestima na kojima se nalaze japanske manjine.

Ključne riječi: trešnjin cvijet, sakura, hanami, japanska kultura

Summary

This work thematizes the role of the cherry blossom in Japanese culture and was created to show in which aspects of everyday life is present, and in which way it's symbolic significance is valorized (including historical changes in symbolism). In this review, I present the results of my research from various books, articles and websites in Japanese and English language. The paper explains the concept of sakura, it's position and significance in Japanese culture and history, and it's influence in the field of various types of art. There is also a discourse about merging sakura with modern Japan in the field of trade and the traditional celebration called hanami, which is celebrated in Japan as well as in the West.

The cherry blossom (jap. sakura) is a small, light pink delicate flower that does not bear fruit and is short-lived. In Japan, it is the harbinger of spring and it is an inspiration to many artists and poets. The flowers, leaves and cherry tree are used in the preparation of food and drinks, as well as in the manufacture of furniture and small inventory. In the past, for the inhabitants of Japan it represented more than a beautiful flower: along with rice, it was considered a sacred plant inhabited by gods and the souls of ancestors, it was worshiped and appreciated through various traditional customs, such as hanami. Cherry blossom viewing begins in the Nara period, when Japan started to gain independence and create a Japanese identity, until the Heian period, when it was completely freed from external influences and sakura became one of the main symbols of Japan.

In modern times, we can find sakura mostly in the spring period during the hanami festival, when companies and trades put on the market various attractive, traditional and popular products that are inspired by the cherry blossom. During this period, pictures or broader information about sakura and the holding of hanami festivals in various cities and villages inside and outside Japan, most often places where Japanese minorities are located, appear on various websites.

Key words: cherry blossom, sakura, hanami, Japanese culture

PRILOG

Slika 1.

Somei yoshino, vrsta trešnjinog cvijeta.

<https://jahlove.jp/sakura/636.html>

Slika 2.

Fotografija prikazuje *nadeshiko*, djevojčice koje mašu trešnjinim granama pilotima *kamikaze* koji se spremaju odletjeti u smrt.

<https://www.storm.mg/lifestyle/1033540?page=1>

Slika 3.

Slika stila *yamato-e* na kojoj je prikazano promatranje trešnjinog cvijeta.

<https://goodmorningaomori.wordpress.com/2019/12/15/yamato-e-the-classic-japanese-painting-style/>

Slika 4.

Hanami u japanskom gradu Sendaiju.

<https://hanami.walkerplus.com/detail/ar0204e25601/>